

Schiță de decor de Liviu Ciulei pentru „Passacaglia” de Titus Popovici — Teatrul Municipal

PASSACAGLIA

PIESĂ ÎN TREI ACTE

de TITUS POPOVICI

PERSONAJELE

Profesorul	45-50 de ani ;
Ada	17-18 ani ;
Andrei	25-26 de ani ;
Mihai	25-26 de ani ;
Locotenentul Knapp	45-50 de ani ;
Cavalerul „Crucii de Fier”	17-18 ani ;
Legionarul	indiferent.

Acțiunea piesei se petrece în timpul lui 23 August 1944, undeva în țară.

ACTUL I

Scena reprezintă holul foarte mare al unei clădiri care n-a fost niciodată complet isprăvită. În fund, o ușă mare de sticlă pătată și opacă dă pe o terasă năpădită de bălării. Câteva scanne de paie, rupte.

Uși — foste albe — în stînga și în dreapta. E un talmeș-balmeș de lucruri fără noimă: elafere cu cărți, borcane, colivii de păsări, goale; o armă veche; o stropitoare mare, verde; cutia deschisă a unui violoncel, plină cu cartofi și ceapă; un ficus agonizînd; într-un cuier, o haină de catifea unsuroasă și o vastă pălărie boemă, pătată; un armeniu acoperit de maldăre de note și de rochii de vară, vesele și necălcate; o mască de duzină a lui Beethoven; pe pereți, tablouri colective de sfîrșit de an... mai departe, o diplomă în latinește și — vizibil — portretul unei femei splendide, realizat în tonuri palide, cenușii; o față de culoarea ivoiului vechi, uimitor de tină și de fără vîrstă în același timp.

În mijlocul holului, o ladă imensă, acoperită cu scoarțe, iar într-un colț — distonînd total cu restul — ceva ce s-ar putea numi „odaia visurilor” unei fete: multe perne în culori vii, un covor gros în tonuri nobile, o blană de urs alb cam năpirlită; un desen sfîngaci, foarte ciudat, albastrui, reprezentînd un tînăr cu barba scurtă și ascuțită, cu ochi imenși, cu degete neobișnuit de lungi, puse pe piept; deasupra scrie Andrei și e semnat ADA.

Pe un perete al acestui colț, o rochie foarte veche, cu turnură, o pălărie mare de paie și o pereche de mănuși de bal, lungi, negre și cu toate degetele găurite.

„Colțul” e izolat de restul lumii printr-o sfoară roșie, cu noduri, de care sînt prinse nenumărate pene de curcan și de cocoș.

La ridicarea cortinei, în „colțul” ei, Ada răsfoiește distrat teancuri de reviste vechi, din care, la fiecare întoarcere de filă, se ridică un praț alb, ca făina. E frumoasă, cu părul lung, negru-albastrui. Zveltă, bronzată tare, cu grația nonsalantă și inconștient provocatoare a vîrstei. Într-o rochie de stambă roșie, țipătoare, scurtă, veche și ruptă. Desculță. Citînd, mănîncă struguri și scuipă semințele și pielețele în toate părțile. Din cînd în cînd, alit de vag încît nu poți să-ți dai seama dacă e în realitate sau nu, se aud acorduri de pian, venînd dintr-un loc nedefinit. De-afară răsună tusea groasă a unui om otrăvit de tutun, apoi pe terasă apare Profesorul. Poartă un fel de salopetă albastră, ruptă, e murdar de pămînt și de var pe mîini. Pe cap, o vastă pălărie de paie, de damă, destrămată. Are mustața mare, cenușie ca de focă, și privirea opacă a unui om care își dă seama că în interior, undeva, s-a rupt un resort; poate că uneori i se pare că știe ce ar trebui făcut ca totul să se îndrepte, dar e prea obosit și crede că totul trebuie primit așa cum e, fără nădejdi, fără disperări, cu un fel de austeritate a renunțării.

În clipa cînd intră, de-afară se aud câteva bubuituri înfundate, apoi rafale... El trage perdeaua de catifea grea, albastră, a ușii care dă pe terasă.

Se face brusc aproape întuneric.

Profesorul aprinde lumina.

PROFESORUL: Se petrece ceva în oraș, nu știu ce. *(Foarte grav, pentru că lucrul iese din ordinea lumii.)* Se impușcă... *(Merge și se spală pe mîini într-un lighean.)* Știi că n-o să avem varză anul acesta? Toate căpătînile sînt roase, ciuruite. *(Îngîndurat.)* Să fie iepurii? *(Așteaptă inutil un răspuns. Sever, profesor.)* Ada! Am întrebă: crezi că iepurii?

ADA: Nu încapă nici un fel de îndoială. *(Evident, n-a auzit întrebarea.)*

PROFESORUL: În cazul acesta, mă voi așeza la pîndă și voi prinde cîtiva. Mîncarea de iepure e excelentă. Tu știi cum se gătește iepurele?

ADA: Habar n-am. Sînt o ignorantă. tu faci totul în casă și — pe cîntea mea — foarte bine...

PROFESORUL: Ada! Nu mă sili să repet că expresia „pe cîntea mea” e totalmente nefeminină. Dar iepurele se gătește împănăat cu slănină.

ADA: Datorită fericitei rime, amîndouă observațiile s-au întipărit pe vecie în mintea și-n conștiința mea. *(Profesorul se îndreaptă spre un dulap vechi, întinde mîna să-l deschidă, privește la ceasul din perete care, evident, merge aiurea, ezită, oftează, renunță.)* Tată! Cum arătau femeile în 1921?

PROFESORUL: Splendid.

ADA: Cu rochiile astea, ca niște saci? Fără talie? Fără piept? Cu pălăriile ca niște oale de noapte trase pe ochi? Mă faci să rîd.

PROFESORUL: Binevoiește a-ți nota că plasticitatea unei imagini nu implică expresia vulgară. *(Se îndreaptă spre dulap, hotărît.)* Cred că un pahar de rachiu mi-ar face bine.

ADA: Tată! Nu s-a înserat încă...

PROFESORUL *(stînjănit)*: Într-adevăr... ai dreptate... Trebuie să păstrăm ritualul! *(Stă o clipă, apoi se bosumflă.)* Poftește și ieși de acolo!

ADA: De ce? E așa de bine... Și apoi, aștept o vizită.

PROFESORUL: A cui?

ADA: A ta. *(El o privește lung, clatină din cap cu amărită duioșie, oftează, apoi surizînd se apropie, bate într-o ușă imaginară. Ada strigă*

„intră” și-și compune fața prefăcut amabilă a celor ce primesc; el se apleacă, trece pe sub sfoară și se așază lângă fată, pe blană.)

PROFESORUL : Nu reușesc să-mi imaginez ce reprezintă penele astea.

ADA : Zborul. Infinitul. (A spus-o cu cea mai mare seriozitate.)

PROFESORUL : Da... Într-adevăr... cu puțină bunăvoință, infinitul... (Trage cu urechea, apoi încet de tot, în șoaptă.) Lucrează ? (Ada dă din cap, subit devenită și ea gravă.) Da... Mai are o oră... (Depart, un bubuit infundat.) Îți spun că se întâmplă ceva în oraș... Ți-o spun cu toată seriozitatea... Azi dimineață a trecut prin fața grădinii șeful postului de jandarmi din cartier... și mi-a spus : „să trăiți !” Am profitat de ocazie și m-am plîns că iar mi-a fost mînjit gardul cu inscripții injurioase și cu amenințări... Și atunci, ascultă Ada, e de necrezut : a spus că va lua măsuri, că e o porcărie... A notat chiar într-un carnet, ori s-a prefăcut că notează... Săracii oameni ! Ce complicat e să trăiești cînd aștepti tot timpul schimbări care să-ți răstoarne viața, sau să ți-o împlinească. (Ridică din umeri, ride stîns. În clipa aceea, o nouă bubuitură.) Auzi ? (Devenind grav, aproape speriat.) Să nu-i spui nimic... Să nu afle. El nu trebuie să afle... Să lucreze calm, detașat, senin... În mod sigur se întâmplă ceva în oraș, dar el nu trebuie să știe și să se neliniștească...

ADA : Desigur, tată...

PROFESORUL : Cît despre noi, fetița mea, lucrurile sînt mult mai simple. Poate să se întîmple orice... Mîine, eu am enorm de lucru. Prunele sînt aproape coapte. O să iasă, sper, 15—20 de sticle de țuică... Trebuie să văd ce se poate face și cu verzele acelea... În cel mai rău caz, am să le vînd. (O învăluie într-o privire caldă, neliniștită și tristă.) Iar tu, dacă se termină războiul acesta nenorocit, o să mergi la școală... (Zîbind.) E și timpul. Îmi închipui că în materie de fizică, de chimie, de matematică, trebuie să știi tot atît de mult ca o tinăra hotentotă... iar la istorie, în cel mai bun caz, cum se îmbrăca madame de Pompadour... (Sever.) Care e capitala Paraguayului ?

ADA : Copacabana.

PROFESORUL (dînd din cap. Nici el nu știe) : Dar a Boliviei ?

ADA : Tot Copacabana.

PROFESORUL : Cum „tot” Copacabana ?

ADA : Pentru că sună frumos. (Se ridică, iese din „odaie”, merge la bufet.)

PROFESORUL : Ce faci ?

ADA : Îți aduc de băut. Nu-mi place cînd te simt trist. Tu trebuie să fii fîrios tot timpul. Să mă cerți că vorbesc ca un golan, să emiți sentințe, fără drept de apel...

PROFESORUL (foarte trist) : Crezi ? Apoi, atunci dă-mi sticla aceea pe care scrie 1941... Aceea gălbuie...

ADA (la fel) : În care e închisă esența toamnelor amărui...

PROFESORUL : Da. Și culoarea...

ADA (imediat, continuînd) : ...cerului chinez.

(Sînt formule pe care și le-a spus de atîtea ori, încît au devenit un fel de automatism, care-i dispensează să se mai explice. Ada se întoarce cu o sticlă și un pahar. O nouă bubuitură, parcă mai aproape, o rafală. Profesorul face „tîtîtît” mai mult plictisit, își umple un pahar mare, degustă, plescăie cu ochii închiși, îl dă peste cap și-și umple îndată altul. Ada se așază lângă el, își pune capul pe umărul lui.)

PROFESORUL (înviorat) : Daaa, fetița mea. Vei merge la școală, vei învăța cu încăpăținare, în cadrul unei discipline riguroase. Programul îl voi întocmi eu. Epoca aceasta, după ce coșmarul prezent va fi trecut, acordă femeii un alt rol, o altă importanță... Va fi nevoie de multă frumusețe și puritate, ca să putem uita... Te vei specializa în știință.

ADA (care cunoaște „piesa”, dă din cap, extrem de serioasă) : În fizică. P supra M la pătrat, paranteză radical de Q pe V, ori L pe G, ceea ce explică în mod evident zborul avioanelor, de pildă.

PROFESORUL (privind în gol) : Și știi ? Așa zburdalnică, nebună puțin, cu părul pe umeri, o să fii răpitoare în halat alb, într-o citadelă plină de aparate fantastice, precise ca un creier... Un laborator unde se nasc lucruri pe care acum nici nu ni le putem închipui... O să-ți stea foarte bine... Rolul bărbaților s-a terminat.

ADA : Tată ! (Îi umple paharul.) Mai bine, spune-mi cum o să fie la primul recital al lui Andrei !

PROFESORUL (după ce a băut, solemn, atent să nu-i scape un detaliu) : Aaaa ! (Mîna lui desenează în aer un afiș, litere.) Ateneul Român. Concert unic al pianistului Andrei... înă-

- inte de turneul la Paris, Moscova, Londra, New-York... În program „Concertul pentru pian și orchestră de Beethoven“... Mașini... Domni în smoking, femei în haină de seară... (Mimînd dialoguri.) „— Unde a fost în timpul acesta? — A, nu știi? L-a ținut ascuns profesorul lui... Primul lui profesor de muzică.“
- ADA : Tată ! (A spus-o cu un oarecare reproș pentru lipsa lui de modestie.)
- PROFESORUL (prins în joc, scuizîndu-se, foarte convins) : Bine, Ada, dar despre asta se va vorbi, oricum ! N-am făcut-o în acest scop, știi doar... Dar se va vorbi, e inevitabil... (Bea, apoi continuă aproape inspirat.) Tăcere în sală... El, singur de tot, ca într-o încăpere cu pereții de sunete... Nimic, nici o mișcare... ochi mari... oamenii ținîndu-și răsufllarea... cel mai mic gest e o impietate... Iar el... (Mimează allegro-ul, fugos, puțin ridicol.) Pam param, pam, pam, pam... (Simte că nu trebuie asta, bea, continuă.) A terminat. Nu se mișcă. Nimeni nu se mișcă. Ca și cum totul ar fi de cristal în jur și s-ar sparge... Oamenii s-au întîlnit, au trăit împreună o oră de frumusețe și încă n-au puterea să se despartă. Și asta le dă puterea, acum, să se ridice, să strige, să aplaude...
- ADA (prinsă în jocul acesta, poate foarte des repetat) : Flori...
- PROFESORUL : Flori... lumea îmbulzindu-se... Iar el ne caută pe noi, unde, pe aproape...
- ADA : De ce să ne caute ? Vor fi ațiția în jurul lui... Celebrități, femei frumoase, elegante, cu ciorapi de mătase naturală... (săracă, i se pare culmea eleganței), cu bijuterii, cu perle pînă la genunchi...
- PROFESORUL (aspru) : Tu ai rochia de seară a mamei tale și broșa de argint. Așa ceva nu se va găsi după război. Nici după războiul acesta și nici după o sută de războaie, dacă o să mai fie... (Bea. Vocea a început să i se încletoșeze.) Și pe urmă, turneul... la New York, cu Toscanini... la Londra, cu Sir John Barbirolli... la Berlin, cu Furtwängler... A nu ! Boșii nu merită așa ceva... (Gînditor.) Chiar dacă... cine știe... Ada, ai să vezi lumea... O lume nouă care a învățat din suferință, și din spaimă, și din umilință... o lume care caută frumosul, liniștea, curajul de-a trăi și poate și puțină uitare... Ai să vezi Vezuviul... O să bem un absint la Closerie des Lilas...
- ADA (cu o ironie amărită) : A, mergem și noi ? Nu știam !
- PROFESORUL (definitiv) : Dar e evident, fetița mea, evident ! (O privește pieziș, pîndind-o puțin.) Ar trebui să-ți schimbi rochia. E indecent de scurtă și tu nu mai ești o fetiță !
- ADA : Așa e moda acum.
- PROFESORUL (supărîndu-se) : Te rog să te schimbi imediat ! Să-ți pui ceva frumos... sobru. Și pantofi cu tocuri înalte. Și ciorapi. Imediat !
- ADA : Tată, dar... sînt rupți !
- PROFESORUL : Pune-i în așa fel încît să nu se vadă !
- ADA : Nici prin gînd nu-mi trece !
- PROFESORUL (aproape rîcnînd) : Ada ! Să nu repet ! (Brusc, indignarea îi cade, continuă aproape plîngăreț — ceea ce nu e în obiceiul lui — după groaza cu care-l privește ea.) Sînt atît de obosit... Am muncit foarte ziua... Uită-te la mîinile mele... Bătăături... Mă dor... Mîini de profesor de pian... Am săpat... am plivit... De patru ani îndur totul... Tac... Am înghițit umilințe... M-am resemnat... (Cu un suris palid.) În fond, un preț de nimic pentru fericirea ta... (în șoapătă) și a lui...
- ADA (îngrozită aproape) : Tată ! Pentru numele lui dumnezeu. (Se ridică.) Mă îmbrac imediat. Fii liniștit. Și nu mai bea. (Iese din „odaie“, se duce în dosul unui paravan, de unde zboară îndată rochia ei roșie. În timpul cît ea se îmbracă, Profesorul se strecoară cu precauții de copil la dulap, pune sticla goală, ia alta, vine înapoi, făcînd foarte mult zgomot, deoarece s-a amețit și se ciocnește de lucrurile eteroclite din cameră. Abia s-a așezat și a dat pe git un pahar, că apare Ada. O rochie neagră strînsă în talie, pantofi cu tocul înalt, pe care nu e prea sigură, părul strîns într-un coc. Și-a dat și cu puțin roșu de buze. Se simte stingherită, ne la locul ei. Face o piruetă.)
- PROFESORUL (după ce a cercetat-o) : Binișor. (Dar e emoționat.) Ar trebui să te exersezi, să înveți să umbli cu pantofi de damă... Toată ziua desculță, ai un mers inestetic... Vino aici...
- ADA (după o ezitare) : Nu pot.
- PROFESORUL : De ce ?
- ADA : Așa... împopoțonată... nu mă simt la locul meu, acolo. (Ca să atenueze.) Cum vrei să stau pe jos cu unica mea rochie solemnă ? (Recitînd dintr-o răsufllare.) Cu care va trebui să-mi fac reîntrearea în școală, ca să

umilesc pe directoarea care m-a dat afară și să fiu demnă de tine, care cu această ocazie îți vei pune minunatul costum de gală, puțin ros de molii, dar nu se vede, cu același scop de-a umili pe imbecilii care te-au gonit de la catedră.

(Se așază pe un fotoliu, gen tron, de sub care atîrnă telurile și umplutura, dar care are un spătar înalt, foarte frumos sculptat. Își aranjează rochia neagră, largă în jurul picioarelor, ia o poză „nobilă“.)

PROFESORUL : Minunat. Iar de umilit nu vom umili pe nimeni. Lumea va trebui să uite acest joc trist. (În clipa aceea, de dedesubt se aud câteva bătăi. Profesorul se fisticeste, încearcă să ascundă sticla, să se ridice, nu poate.) Ada, fii drăguță... dă tu lada la o parte... (Jenat, trist.) Tata nu se poate scula.

ADA : Bine, bine, stai liniștit. Și nu mai bea. (Se ridică, merge la lada din mijlocul camerei, o împinge băiește la o parte, deschide o trapă de unde iese Andrei. E tinărul pe care l-a desenat ea. Asemănarea e izbitoare : înalt, foarte palid, cu părul scurt și barba ascuțită, neagră, ochi imenși. Un pulover și un pantalon negru, guler alb, răsfrînt, mâini cu degete lungi, albe. Mișcări lente de om extrem de obosit, și ceva aerian, greu de definit, care nu e „poză de artist“, ci reflexul unei absențe de care nu e conștient. Face câteva mișcări de destindere, cițiva pași ; Ada împinge la loc lada, apoi rămîne cu brațele atîrnînd, ciudat de sfioasă, așteptînd poate o remarcă asupra ținutei ei neobișnuite. Dar el n-o remarcă.)

PROFESORUL (și el schimbat, cu o îngrijorată solitudine și cu jena că e văzut iar beat, deși se întîmplă în fiecare seară) : Ai... ai terminat ? Mai aveai o jumătate de oră de lucru...

ANDREI : Sînt obosit.

PROFESORUL : Și, desigur, ți-e foame... Îndată... îndată mă scol de aici și pregătesc cina... Avem... avem... A rămas de la prînz ceva piept de rățoi. Andrei ! Știi că l-am sacrificat pe Hercule ?

ANDREI : Da, știu. Mi-ai spus-o la prînz.

PROFESORUL : A, da, exact, uitasem. Așa că... (Se ridică foarte greoi, mai bea un pahar, iese din odaie și, cum nu se apleacă, rupe sfoara.)

ADA : Tată ! Ce faci ?

PROFESORUL : Ce să fac ? Am limitat infinitul... (Enervîndu-se.) Ar fi cazul să termin cu prostiile astea ! Sfori, pene ! Nu mai ești o fetiță ! Ce părere ai, Andrei ?

ANDREI : Ba da. E o fetiță și e foarte bine așa.

ADA (cu un suris amărit) : Vezi, tată ? Așa că, dă-mi voie să-mi repar infinitul deranjat. (Leagă sfoara, ezită, apoi hotărîtă ia fotoliul, îl duce „înduntru“, se așază și declară.) Astă seară nu primesc vizita nimănui ! (Și nimeni n-o amenință că o va vizita.)

PROFESORUL (clătînîndu-se, ia o cratiță, scoate de sub etajeră o lampă de petrol, o aprinde, lampa fumegă oribil, el e gata s-o răstoarne. Apoi deschide un splendid „secretaire“, căruia îi lipsește un picior, scoate farfurii. Sînt murdare. Se duce într-un colț, dă la o parte o perdeluță : descoperim un lavabou. Începe să spele ; la un moment dat, se oprește, trage o dușcă din sticla pe care o poartă în buzunarul de la piept al salopetei.) : Ce ai studiat azi ? (Nu așteaptă răspunsul.) Nu e frig acolo jos, nu e umed ?

ANDREI : Suportabil. Dar cu lumina e groaznic. Luminarea pîlpîie, fumegă.

PROFESORUL (repede, scuzîndu-se aproape penibil) : Știu... Și n-am cum instala acolo un fir... N-am cum. Eu nu mă pricep, să chem pe cineva nu pot... Adevărul e că nu m-am gîndit mai serios... O soluție se putea găsi... (Părindu-i-se că ghicește o anumită nerăbdare în atitudinea lui Andrei.) Îndată sînt gata... (Andrei nu răspunde, se plimbă prin odaie, urmărit de privirile Adei, se oprește în fața armoniului, îl deschide, încearcă un acord.) Andrei ! Te rog, gata pentru astăzi ! Du-te, fă-i o vizită Adei, jucați o partidă de cărți pînă isprăvesc eu...

ANDREI (mașinal, indreptîndu-se spre colț) : Ada, jucăm ? Am impresia că aseară te-am zdrobit...

ADA (e schimbată, încearcă, fără succes, să glumească) : Jucăm. Dar tu rămîi afară.

ANDREI : De ce ?

ADA : Casa mea cîstită nu e tripou. (Într-un pachet de cărți, cam soioase. Se așază în așa fel încît sfoara roșie cu pene îi desparte și-i cam incurcă. Pune un mic gheridon între ei. Andrei privește în jur, apoi se așază și el pe o găleată întoarsă cu fun-

dul în sus. Încep să joace, mecanic, parcă numai cu minile. Andrei e complet absent, din când în când Ada îl pîndește, cu o scurtă privire intensă, ca și cum ar aștepta ceva — totodată știind că nu se va întîmpla nimic.)

ANDREI : Ai învățat ceva azi ?

ADA : Nu. N-am avut timp. M-am gîndit.

ANDREI : La ce ?

ADA (cu un gest care ar vrea să spună : „Îmi pare rău, m-am împotrivit cum am putut, dar n-am avut ce face“) : Iartă-mă. La ceea ce nu e voie. La timp.

ANDREI (jucînd, răspunde cu același ton absent, de joacă) : Timpul nu există. I-am dat un picior undeva. S-a speriat de noi și ne-a ocolit. Ne-a lăsat pe o insulă. Trei naufragiați... veseli.

ADA (cu puțină efort, căutîndu-și cuvintele, ca să fie în ton) : Bine... Și ce se va întîmpla cînd va veni vaporul să ne imbarce ?

ANDREI : Nu mă interesează... (Apoi, dîndu-și seama că trebuie, totuși, altceva.) Ne vom urca pe bord sub privirile curioase ale oamenilor...

ADA (punînd cărțile jos, se ridică. E ceva ascuțit, aproape neplăcut în vocea ei) : Și ce se va întîmpla dacă ne vom da seama că timpul, totuși, a trecut ?

ANDREI : Vom fi tare fericiți că n-a lăsat în noi nimic rău. Ada, ceea ce numești tu „timp“, sînt acești patru ani... Pentru toți cei de-afară asta a însemnat ceva urît, hidos... frică... mizerie... umilință... ticăloșie...

ADA : Iar pentru noi... (un gest spre toate sforile, penele și rochiile) un joc... ceva mai lung...

ANDREI (concesiv, pîrîndu-i-se că a înțeles) : A ! Iartă-mă... Credeam că ducem o discuție înaltă... Te asigur că ne vom răzbuna pe singurătatea asta forțată... (Răsufală adînc) Vom...

ADA : Te rog. Jocul acesta are loc, de obicei, după masă. Să respectăm regulile.

PROFESORUL : La masăaaa !

ANDREI (ridicîndu-se grăbit) : Mi-era o foame...

ADA (se ridică și ea, vine lîngă el. După o ezitare) : Cum îmi stă în rochia asta ? Mi-a adus-o azi croitoreasa și am încercat-o... De aceea sînt atît de solemnă...

ANDREI : Cum „astăzi“ ? Ai pus-o și acum două luni, cînd a fost ziua mea. De ce e nevoie să minți ?

ADA (resemnată) : Pardon. Uitasem că trebuie să ai o memorie al dracului să ții minte toate partiturile din lume.

ANDREI : Nu face nimic. Veți avea toate rochiile pe care le veți dori în clipa cînd voi ieși din birlog. (Se apropie de măsua pe care Profesorul a pus cina și sticla de țuică. Acesta e acum beat de-a binelea, dar încearcă să se stăpînească din toate puterile.)

PROFESORUL : Andrei, te rog să... mă scuzi... Sînt puțin... oarecum... Nu sînt în apele mele... Eram atît de obosit... nu-ți poți închipui... am băut un păhărel și m-a dat gata... Nu face nimic, nu-i așa ? Am să dorm mai bine la noapte. Ție nu-ți ofer. (Vrea să-și toarne.)

ANDREI (îl oprește) : Cred că e destul ca să poți dormi bine.

PROFESORUL (după ce l-a privit în ochi) : Ai dreptate. (Se așază. În clipa aceea, destul de aproape, o rafală, apoi împușcături răzlete.)

ANDREI (sărînd în picioare) : Auziți ? Ce se întîmplă ?

PROFESORUL : Nimic. Nimic, ce să se întîmple ? Fac manevre soldații. Trag. Trag cu gloanțe oarbe... (După o pauză.) N-o să avem varză. Au prăpădit-o iepurii.

ANDREI : Iepurii mănîncă varză ?

ADA (izbucnește într-un hohot de ris, gesticulînd, gata să-și ridice rochia din pricina ilarității, ca o țarancă.) Nu știe ! Cîntă tot repertoriul mondial și nu știe ce mănîncă iepurii... Extraordinar !

PROFESORUL : Există o decență a velseliei. Nu sînt absolut necesare gesturi de precupeată. (Drept care își toarnă un pahar și-l golește. Din nou, împușcături mai aproape.)

ANDREI : Astea nu mai sînt manevre.

PROFESORUL : Te asigur. Le-am urmărit și eu un timp, azi după amiază. E... e amuzant.

(S-au ridicat de la masă. Ada s-a lipit de perete, cu minile lîngă corp, într-o atitudine visător teatrală, care ar reclama întrebarea : „Ți-e urît ?“ Profesorul adună farfuriile. Scapă una, care se sparge cu un zgomot strident, care-l face pe Andrei să tresară. Bombănește „pardon“. Trebăluiește. Andrei se mai plimbă puțin, se oprește în fața Adei, simte că ar trebui să facă ceva și... o mîngîie pe față.)

ADA (plesnindu-l peste mină, țipă) : De ce ai făcut asta ? De ce ai făcut asta ?

ANDREI (*incremenit*): Ada! Ce s-a întâmplat? Ce e cu tine?

(*Și Profesorul s-a întors.*)

ADA (*după un timp, răsuflând greu, schițează un suris, mai mult o grimasă*): Iartă-mă, Andrei, te rog mult să mă ierți... Sint... Nu știu ce e cu mine!

ANDREI (*„înțelegător“*): Nu-i nimic... Înțeleg... Ești... (*a vrut să spună „tînără“, se oprește*) plină de energie... Și desigur, aici între noi... Eu cu lucrul, cu veșnica grijă de a sta ascuns... O așteptare care se prelungește... Ai avut dreptate mai înainte... Ești puțin singură...

ADA (*zîmbind*): Crezi?

ANDREI (*natural, simplu*): Sigur. Și te plictisești. (*Vesel că și-a adus aminte de jocul lor.*) Ne plimbăm?

ADA (*dă din cap cu indulgență*): Da. Cu ce în seara asta? Vapor, avion, sau o simplă și biată mașină?

ANDREI: Pe jos. (*O ia de braț și încep să se plimbe prin odaie, solemn, ocolind lucrurile.*) Unde ne găsim? Oslo? Washington? Paris? Napoli?

ADA (*sec*): La Botșeni. (*Profesorul șterge farfuriile, Scapă una, bea.*)

ANDREI: Am impresia că onorariul primului meu concert se va duce pe veselă.

ADA (*brusc, se smulge de la brațul lui, se depărtează*): Nu, Andrei, zău, n-are nici un rost... E prea la fel... Uneori mi-e puțin milă de noi... Ne adunăm toate puterile, ca să ne mințim draguț. (*Cu miinile atîrnînd.*) La ce bun, cînd nici măcar de asta n-avem chef?... Azi toată ziua aș fi vrut să cînt, să vorbesc o limbă nouă, necunoscută... Să nu rizi! Și mi s-a părut că tot ce facem noi, iartă-mă, chiar muzica ta, e așa de fără importanță! Că ar trebui altceva... nu știu ce... ceva care să ne facă să fim fericiți că trăim. Mai buni și să înțelegem totul, fără să fie nevoie de cuvinte...

ANDREI (*sincer, adînc mirat*): Ce a-
nume, Ada?

ADA (*după o pauză, rece*): Nu știu. Credeam că ai să-mi spui tu. Ești... ești mai mare. (*Andrei se întoarce spre ea, puțin uimit, îi întîlnește privirile, în care strălucește ceva nou, aproape o mărturisire, dar în clipa aceea*)

PROFESORUL (*hăulește într-un mod îngrozitor, lugubru*): Duuuucee-maaași și! tooot m-aaași duuuuceee! (*Amîndoi tresar, se întorc spre el.*)

Betia l-a schimbat: e urît, asudat, cu mustața pleoștită, cu miinile roșii din pricina spălatului.) Iertați-mă... (*Ride penibil.*) Nu știu ce s-a întâmplat... Mi-a venit... să cînt... Cred că... sînt beat... Dar am o beție lucidă și plină de demnitate... (*Ei tac. Îl privesc lung.*) Acum știu că ar trebui să spun ceva adînc... O constatare neobișnuită. (*Ride.*) Dar, uite că nu pot... Și la urma urmei, tot eu am să mă scol mîine dimineață... la cinci — să mulg capra, pe Artemiza... să încerc să ucid un iepure asasin... Deși mă îndoiesc... Așa că... (*Își toarnă și bea. O rafală mai aproape.*) Ce se întîmplă în oraș, de trag? Nu știu... (*Enumerînd pe degete.*) Rușii n-au putut ajunge. Ultima dată cînd am citit ziarul, erau la Iași sau la Chișinău... Ada, ești frumoasă. (*Chicoțeste spre Andrei.*) Rochia asta a îmbrăcat-o pentru tine. I-am spus să n-o pună, că tot n-o s-o bagi în seamă... Dar...

ADA: Tată! Te rog să te culci imediat!

PROFESORUL: Ah, nu! Ah, nu! Căci anii trec grăbiți. (*Încearcă să schițeze un french-cancan, dar evident nu poate; continuă rece, lucid, tăios, pentru o secundă.*) Încerc să fiu August Prostul și să vă fac să zîmbiți. Sînt atît de obosit și atît de... (*gest de lehamite*) încît aș dori, seara, să vă văd surizînd... Oamenii ar trebui să învețe arta surîsului. Să suridă cu orice preț, oricum; cînd sînt triști, descurajați, sau cînd alții au nevoie de asta... Mama ta știa acest lucru. Cînd am avut curajul să-i spun că sînt un ratat, a zîmbit. A zîmbit într-un fel unic... Și ori de cîte ori îmi aduceam aminte, mă durea mai puțin. Totul. Și iluziile pierdute, adică nu: faptul că am nutrit iluzii mai mari decît se cuvenea... Dar voi, ca să surideți, trebuie să se scâlâmbăieze omul și să-și lepede în praf demnitatea naturală.

ADA: Tată dragă, ești obosit...

PROFESORUL (*blind*): Eu? Deloc, scumpa mea...

ANDREI: Bine, dar spuneai...

PROFESORUL: A, da! Vorbeam de o altă oboseală... (*Blind și cu respect aproape.*) Tu n-o cunoști, dragă Andrei, și n-o s-o cunoști niciodată. (*Împuscături, aproape de tot, parcă și strigăte, dar nici unul nu le ia în seamă.*) Andrei... Aș vrea să te rog... nu te supăra... să-mi cînti ceva... (*Cu un fel de energie puțin*

ridicolă.) Vreau să văd cum ai progresat azi...

ANDREI: E târziu...

PROFESORUL: Te înșeli. E foarte devreme.

ANDREI (cu ochii la Ada, ca și cum ar vedea-o acum pentru prima oară): Nu se poate... Trece cineva pe stradă. Aude...

PROFESORUL (în clipa aceea s-a trezit, ca și cum beția ar cădea de pe el ca o haină): Cum? Așadar... dacă din casa mea se aude muzică... înseamnă că e cineva la mine, care cîntă?

ANDREI (îngrozit de enormitatea greșelii): Iertați-mă...

PROFESORUL (bineînțeles nu l-a auzit, nu mai aude nimic): Eu nu mai pot? Nici măcar un exercițiu banal, un acord? Da, poate că așa și e... Eu, nu. Sigur că e așa. (Își privește mâinile, își freacă bătăturile din palmă, ostentativ.) Nu, nu, Andrei, nu sînt supărat. De ce aș fi? Ai perfectă dreptate... Dacă la ora asta s-ar auzi armoniul afară, toată lumea s-ar putea întreba, pe bună dreptate: Cine e la profesor? La fostul profesor de muzică al liceului?... Cine a venit la el să-i cînte? Cine? Și atunci, truda noastră, grijile, precauțiile pe care le luăm de patru ani ar fi inutile...

ADA (strigînd): Tată! Încetează! E hidos ce faci acum!

PROFESORUL: Iartă-mă, draga mea. Iartă-l pe tata... E puțin beat, dar e lucid. Nu! Încerc doar să-i explic lui Andrei (acesta stă impietrit, palid ca varul) că nu sînt supărat, că am înțeles remarcă lui... (Cu un țipăt de deznădejde.) Bine, dar eu m-am împăcat de mult cu asta! Eu nu mai sufăr! Ar fi ridicol, ar fi dezgustător! Eu am înțeles de mult... Și maică-ta a înțeles și a suris... Și pe urmă, nu-i așa, Andrei, mi-am făcut datoria... Am fost profesor... Am condus coruri, am dat lecții... Tu, la patru ani... (rîde) bineînțeles nu ții minte, cînd mi te-a adus tatăl tău... Vai, tare urît copil erai și puțin prea cuminte, prea silitor... Bineînțeles că n-am putut să-ți fiu profesor pînă la capăt... Tu aveai geniu și, desigur, aici, în provincie... Pe urmă, succesul tău, copil-minune... faptul că ai traversat atît de natural criza de la 14—15 ani și ți-ai găsit maturitatea... Dar, Andrei, cum aș putea fi eu supărat? Cînd ai avut nevoie de cineva, unde-ai venit? La

bătrînul, la primul tău profesor. Ada, ești de-o simplitate în psihologie, stupefiantă! Eu să mă supăr pe Andrei, care mi-a dat prilejul să-l ajut... să simt că o parte din ceea ce am vrut să fac eu, se realizează totuși... că eu îl apăr... Sînt fericit. Trăiește, a putut lucra... În măsura în care am putut, l-am înconjurat cu dragostea noastră... și Ada te iubește...

ADA (țipînd): Pentru dumnezeu, tată, taci!

ANDREI (mergînd spre pian. Îi tremură minile): Ce să vă cînt?

PROFESORUL: Nu, dragul meu, nu e nevoie... (Clătinîndu-se, merge spre el.) Ești surmenat, ai muncit toată ziua... Nu lua în serios ce-am spus. Dorință de bețiv: hai cîntă-mi ceva... Nu, nu... Nici nu sînt în stare să ascult... Mi-e... somn.

ADA (pe neașteptate, cu o mare deznădejde): Doamne, tată, ce s-a întîmplat cu noi? Că tot ce facem e atît de trist? Ca și cum ne-am ferit unii de alții... Chiar noi, care de patru ani sîntem legați pe viață și pe moarte! Ce s-a întîmplat? Unde greșim noi?

PROFESORUL (își ia fruntea în palme, se așază): Iertați-mă. Nu știu.

ANDREI (privind-o fix pe Ada): Nu-i adevărat! De ce spui că am greșit?

ADA (cu bunătate): Pentru că nu sîntem fericiți... nici unul.

ANDREI (Profesorului, ca și cum de răspunsul acestuia ar atîrna enorm): Ce să vă cînt?

PROFESORUL (cu ochii umezi, recunoscător): Dacă totuși vrei... „Pas-sacaglia“ de Bach.

(Dar abia răsună primele acorduri că o salvă plesnește parcă în grădină. Ușa de sticlă zboară în țandări. Perdeaua filfilie. Toți sar în picioare, încordați, nedumeriți. Pași pe terasă. Perdeaua se dă la o parte și apare Mihai. Tînăr de 25—26 de ani. În cămașă, cu mînele suflecate, brasară tricoloră, pistol automat la gît. Pe umăr, o pată de singe se lățește.)

MIHAI (strigînd): Stingeti lumina!

ADA (mașinal, întoarce comutatorul. Odaia e luminată de-afară, de flăcările unui incendiu): Arde casa lui Coman... Dar ce s-a întîmplat?

MIHAI (nervos): Voi unde dracu' trăiți? De azi dimineată ne batem cu nemții, în oraș. Și acuma a sosit o coloană care se retrage și ne-a în-cercuit...

ANDREI (sare la el, îl ia de piept):
Ce spui? Ce vorbești?

MIHAI (cu o grimasă de durere, îi dă
mâinile la o parte): Au! Poate-ți
pare rău, părinte... N-am ce-ți face,
sfinția-ta... I-am dat dracului... (Se
schimonosește, își pune mîna la
umăr.)

ADA: Dumneata ești rănit!

PROFESORUL: Imediat, dragă, un
întăritor... Deoarece... a sosit mo-
mentul... Uite, și n-am știut! (Clăti-
nîndu-se, merge la dulap și scoate
o sticlă). Armagnac, grande fine, mille
neuf cent deux.

ADA: Andrei, dă-mi o batistă, ceva,
orice... Te doare?

MIHAI (cărui bătrînul îi întinde sti-
clă): Acum, nu. (Bea zdravăn.)

PROFESORUL: Tinere, ce faci dum-
neata e un sacrilegiu... Dar dacă
i-am dat dracului, merge și așa. (Bea
și el.)

MIHAI (care și-a mai revenit): Nemții
sînt pe-aproape, ne urmăresc. N-o
să țină mult, că vine un regiment
de-al nostru... Aș mai bea din ra-
chiul ăsta, dacă se poate...

ANDREI (săritor): Cum să nu?

(Se îndreaptă spre Profesor, care,
trăsnit, moțăie pe un scaun, îi ia sti-
cla dintre degete. În clipa aceea se
aud, încă destul de departe, voci nem-
țești, strigăte. Mihai sare, se lipește
de perete și trage piedica pistolului
automat.)

MIHAI: Pe unde se poate ieși din
casa asta?

ANDREI: Nu! Intrați amîndoi în piv-
niță! Imediat! Dacă-l găsesc aici, ne
împușcă pe toți!

ADA: Și tu... și tata?

ANDREI (cu un suris imperceptibil,
disprețuitor față de Profesor, care
doarme): Acum, o să trebuiască să
mă descure și eu... Hai, intrați în
pivniță...

MIHAI: Eu nu intru în nici un fel
de pivniță!

ANDREI (precipitat, uluit): De ce,
măi omule?

MIHAI: Pentru că nu sînt soarece!
(Vocile se apropie.) Altă ieșire,
n-auzi?

ADA: Pe aici, atunci, repede!

(Îl trage afară prin stînga. Ies în
goană. Andrei rămîne încrămășat, a-
poi aprinde lumina, pune coniacul la
loc vibizil, îl potrivește pe Profesor,
care sforăie încet, și se așază la pian,
exact în clipa cînd pe terasă dau

buzna: Oberleutnant Knapp — 45-50
de ani, figură tipică de rezervist
neamț: ochelari cu ramă de aur, pă-
rul foarte cărunt, uniforma mult prea
largă, pistolul în mînă parcă ne la
locul lui. După el, vine Cavalerul
„Crucii de Fier“, un tînăr blond, foarte
frumos, în ținuta de camuflaj a tru-
pelor S.S., cască acoperită cu plasă,
mîneșile suflecate, la gît cea mai mare
decorație a Reichului: Crucea de Ca-
valer al „Crucii de Fier“. În toate miș-
cările lui e ceva sălbatic. Are cel mult
18 ani. Al treilea, Legionarul, poartă
cămășă verde, cu o insignă S.S. pe gu-
ler, pantaloni negri, și duce în spate
un acordeon. Mustăță mare, haidu-
cească.)

KNAPP: Mîinile sus! Mîinile sus, că
trag!

ANDREI (se supune. Face semn cu
capul): Profesorul doarme. E beat.

KNAPP: A! Profesor? Lăsați mîinile
jos.

LEGIONARUL: Lăudat fie Domnul
nostru Isus Cristos. Binecuvîntează,
părinte.

ANDREI: Nu sînt preot.

LEGIONARUL (brusc devenit el în-
suși): Da' ce mă-ta ești?

ANDREI: Pianist.

(În timpul acesta, Cavalerul a sco-
tocit peste tot, cu priceperea S.S.-istu-
lui ideal. Dă peste sticle cu coniac și
scoate un fel de răcnet scurt prin
care vrea să-și exprime satisfacția. De
altfel, tot timpul piesei nu va vorbi:
va scoate numai niște răcnete, pe care
Legionarul le va traduce conștiincios.
Knapp a auzit și el „Pianist“, se în-
toarce zîmbînd, observă că s-a întors
cu pistolul îndreptat spre Andrei și,
scuzîndu-se cu un zîmbet, îl vîră în
toc.)

CAVALERUL (prin cîteva sunete ne-
articulate, mimică și gesturi cu țeava
pistolului, „întreabă“ dacă n-a fost
cineva pe aici).

LEGIONARUL: Întreabă dacă n-a fost
cineva pe aici... Dacă nu l-ați as-
cuns. Un bolșevic înarmat.

ANDREI: N-a fost nimeni. (Cu com-
pasiune, spre Cavaler.) E mut?

LEGIONARUL: Hai sictir! Îi e scîrbă
să vorbească!

KNAPP: Vă atrag atenția, domnule
profesor, că orice răspuns neadevă-
rat... atrage după sine execuția ime-
diată... Stante pede.

CAVALERUL (scoate un sunet plin de
dispreț).

LEGIONARUL (în felul particular al fascistului român): Zice că sîntem trădători și porci. Vezi ce ne făcărăți?

CAVALERUL (ia sticla de coniac. Vine la locotenent, ia o poziție impecabilă și i-o prezintă. Acesta umple două pahare, apoi i-o înapoiază. Cavalerul face stînga-mprejur, face un semn Legionarului și împreună caută un loc unde să se așeze. Nu e decît „colțul” Adei. Cu o lovitură de pîcior, Cavalerul rupe sfoara, face un semn cu mîna la tîmplă, se trîntește pe covor. Încep să bea. Ca să nu piardă vremea, Legionarul ia pistolul automat al Cavalerului și începe să-l curețe, ștergîndu-l cu rochia cu crinolină de pe perete și în general cu tot ce-i cade în mină).

KNAPP (celor doi): Așteptăm aici ordinul de încolonare. (Cavalerul, cu o agilitate uimitoare, sare în picioare, salută, răcnește ceva care poate să însemne „am înțeles”, și cu aceeași viteză se așază la loc.) Așadar... (Ridică din umeri.) Ne despărțim... România a ales altă cale... (Din nou ridică din umeri.) Și cu o violență pe care nu mă așteptam s-o găsesc aici... Cu armele... Vă bucurați, nu? (Andrei tace.) Am întrebat: Vă bucurați, nu?

ANDREI: E o întrebare la care nu se poate răspunde...

KNAPP: Desigur... Vă mulțumesc totuși că mi-ați răspuns... Eterna înțelegere subterană între intelectuali... (Spre Profesor.) Și dumnealui? S-a îmbătat de bucurie, nu?

ANDREI: Nu. Se îmbată în fiecare seară.

KNAPP: Interesant. De ce?

ANDREI (surîzînd palid): Din motive metafizice...

KNAPP (brusc, neașteptat de emoționat): A, da? Mai există metafizica? Și mai sînt oameni care se pot îmbăta din pricina ei? Mîine dimineață, cînd se va trezi și noi ne vom găsi departe, să-i transmițeți, vă rog, felicitările și respectul meu. (Se ridică în picioare, pocnește din călcîie.) Profesor de filozofie Oberleutnant Knapp!

(Andrei mormăie ceva.)

CAVALERUL (răcnește ceva, face un semn spre acordeonul Legionarului).

LEGIONARUL: Zice să cînti ceva. Lili Marlen, „Gegan Engeland“, Die Fahne hoch, sau unul de-al nostru. Hora Morții, ori Imnul Legionarului Căzut.

ANDREI: Nu le știu (și ridică din umeri).

LEGIONARUL: Cum nu le știi, mă? Ce fel de muzicant ești, mă?

KNAPP: Liniște! (Lui Andrei, cu un mic gest spre Cavaler.) Un tip ciudat. Superb și straniu. La 17 ani, cea mai mare decorație militară a Reichului. Un fapt eroic colosal, au scris toate ziarele. Însuși Fuehrerul l-a decorat... Un produs uluitor al lui Nietzsche... care n-a auzit niciodată de Nietzsche... iar dacă l-ai întreba, ar răcni că trebuie să fie vreun jidan puturos... Generația nouă. O admir, dar n-o înțeleg. Poate uneori mă tem de ea... O generație care dacă, nu vom învinge, se va pierde, pentru că nu poate trăi decît în victorie... Eu sînt mai în vîrstă... (Și puțin penibil, ca și cum s-ar scuza.) Kant, Hegel, rațiunea germană, disciplina germană a rațiunii... (Pauză.) Totuși, n-ați vrea să ne cîntați ceva? E straniu... (Ride.) Azi toată ziua... goniți... se împușca din toate casele, am dorit cu ardoare muzică... o pace interioară...

ANDREI (așezîndu-se la armoniu, cu repulsie): Ce ordonați să vă cînt?

KNAPP (îchizînd ochii): „Passacaglia” de Bach.

ANDREI (cu o tresărire și un violent efort, începe să cînte. Închide și el ochii).

CAVALERUL (răcnește, face un semn spre pistol).

LEGIONARUL: Zice, că ce? Ești nebun? Da' ce? Sîntem la biserică?! Nu știi aia? Die Faaahnee hoooh.

KNAPP (sărînd în picioare și zbie-rînd; dar cum nu e obișnuit, vocea i se frînge destul de caraghios): Tăcere! Drepti! (Cei doi sar în picioare, încremenesc). Vă rog, domnule profesor, vă rog, scuzați...

ANDREI (cîntă. Knapp se lasă transportat. Cei doi, în poziție impecabilă, fulgeră cu privirea).

KNAPP: Dumnezeule... Bunule Dumnezeu... Cîtă pace, cîtă încredere... Cîtă liniște...

CORTINA

ACTUL II

Tabloul I

Același decor ca în actul I.
Ultimele acorduri ale Passacagliei, tipătul final de încredere și de speranță.
Pe fața lui Knapp, șiroiesc lacrimile. Palid, cu ochii închiși, pare un mort care plînge.

Mereu în poziție de drepti, Cavalerul și Legionarul, sumbri ca niște ziduri zgrunțuroase.

Profesorul doarme dus, prăvălit în fotoliul său.

De undeva, de-afară, depărtate, rare, împușcături răzlețe.

KNAPP (*deschide ochii și are o tresărire a întregului trup, ca și cum o lumină insuportabilă l-ar opri. Sursăruie ciudat, apoi celor doi*): Stați jos! (Ei se așază mecanic, Knapp se apropie, ia mina lui Andrei, o ține îndelung în palmele lui, apoi spune brusc, aproape răstit) Mulțumesc! (Se plimbă apăsător, agitat. Pe neașteptate, se întoarce, se repede la Andrei, îl ia de umeri, pare întinerit, aproape pueril.) Omule! Domnule profesor. S-a terminat. E de necrezut, pare de domeniul fanteziei, dar s-a terminat!

ANDREI (*circumspect*): Ce?

KNAPP (*foarte calm, concentrat*): Războiul. (*Observă privirea uimită, nițel îngrijorată, a lui Andrei și sursăruie*) Da... da... Nu numai pentru dumneavoastră (*zîmbește indulgent*), asta n-ar avea nici o importanță, dar pentru mine s-a terminat. În clipa asta. Acum. (*Privește în jur, curios, ca și cum abia acum și-ar da seama unde se află*.) Ce casă interesantă! Căutați mult, nu-i așa? (*Cu puțină pedanterie*.) Căutarea... ce lucru nobil! (*Brusc, un rictus*.) Ce cursă! (*Își freacă mâinile febril, ia sticla de coniac, umple două pahare*.) Să bem. Războiul s-a terminat! (*Observă că Andrei îl privește îngrijorat, se încrunță, apoi încearcă să-i explice*.) Mă priviți bănuitor... Păcat, dar e normal... Nu vă cunosc... Nu știu cum vă cheamă... (*Face un gest de protest, prevenindu-l*.) Nu, nu, e inutil să ne recomandăm... aici într-o casă ciudată, într-un orașel cu nume stîlcit, într-o țară care probabil își are locul pe hartă, dar nu și-n conștiința mea... Și totuși, n-am să uit, niciodată (*cu un fel de furie, sfidător*) — pentru că voi trăi! — că aici am aflat că războiul s-a sfîrșit.

Cine știe, poate nici n-a fost. (*Atent*.) Tot nu înțelegeți?

ANDREI (*sincer*): Nu... Dar vreau să vă cred... (*Puțin penibil*.) Așa că... (*ridică paharul*).

KNAPP (*cu un gest de neputință, din umeri*): E fatal să nu ne înțelegem, sintem singuri... (*Cu un efort*.) Nu, nu! De data asta trebuie... (*Sorbînd din pahar*.) Domnule profesor, tălpile acestor cizme sînt un adevărat atlas geografic... Alcătuit, e drept, după voința noului dumnezeu, care s-a numit pînă la Stalingrad, Marele Stat Major al armatei germane. (*Ennumerînd*.) Varșovia, Narvik, El Alamein, Stalingrad... mai știu și eu? Nume, nume... (*ride*) o mie două sute de zile... (*Mirat*.) Cît de limitată e veșnicia, nu?... Dar de o sută de ori în fiecare din aceste o mie două sute de zile s-ar fi putut ca acest ghem de gîndire, numit în mod convențional Oberleutnant Knapp, să dispară, undeva. (*Pauză scurtă, gînditor*.) Dar ceea ce e mai inexplicabil e faptul că nimic altceva nu există. Nimic, în afară de război... Și deodată, cînd v-am auzit cîntînd... toate au reapărut, s-au născut pentru a doua oară. Bach... cerul... copilaria mea... senzațiile pe care le-am avut ținînd în brațe o femeie... titlul meu universitar... lucrările... Poate și rațiunea. Și atunci am știut că, pentru mine, acest război s-a terminat.

ANDREI (*care l-a urmărit atent, cu un gest imperceptibil spre cei doi*): Și pentru ei?

KNAPP (*degajat, dar scăzînd foarte mult vocea*): Nu importă. Vor trăi sau vor muri. De fapt, ei nici nu există. Sînt o creație vulgar-mărețată a epocii. Niște muște mărețe. Dar muște. (*Puțin didactic, voind prin aceasta să șteargă impresia de paradox*.) Războiul s-a sfîrșit în clipa cînd un singur soldat a simțit că arta poate face să vibreze doi „dușmani” (*ride și face un gest ca să arate că el nu dă nici o importanță termenilor care circulă în lume*) de aceeași emoție... (*Se ridică și îi ia din nou mina în palmele lui, aproape cu smerenie*.) Mulțumesc...

ANDREI (*concentrat*): Ar fi bine să fie așa... Ar trebui să fie așa. Dar mă tem că după atîția ani de ură absurdă... de absurd general, oame-nii nu mai pot...

KNAPP (*indulgent*): Ați omorât vreodată un om?

ANDREI: Nu.

KNAPP (*sincer mirat*): N-ați fost pe front?... În sfârșit, nu v-ați imaginat niciodată omorînd un om? (*Degațat*). E totuna.

ANDREI: Nu.

KNAPP (*epic, cu multă coloratură și precizie germană*): Nu vorbesc de cazul cînd se întîmplă în luptă. Acolo nu gîndești. Acolo, singura grijă e să nu faci în pantaloni. Asta împiedică mult pe soldat, atunci cînd se dă ordinul de atac. (*Explicînd „civilului”*.) Anulează efectul romului, distribuit în scopuri pedagogice. (*Soarbe o înghițitură*.) Cînd am primit pentru prima oară ordinul să execut niște civili... polonezi, sau ruși... (*gest din umeri*): „nu mai țin minte”, dar fără nuanță de dispreț, e doar simpla constatare a unei lacune de memorie) am crezut că o să înnebunesc. Mi s-a părut că tot singele mă părăsește, că am să încep să urlu sau să mă tâvălesc pe jos, ca un copil. Era vară, frumos, cald, albastru. Brusc, totul mi s-a părut minjit cu scîrnăvie, mirosînd a scîrnăvie. (*Rece*.) Bineînțeles, am făcut-o. Ar fi fost împotriva rațiunii, ca eu să mor executat și dezonorat din pricina unor... (*cu ochii mari*) unor... vezi, nici nu știu cum să le spun... Oamenii, această noțiune fără conținut, există doar ca niște exemplare cărora le-ai dat sau care ți-au dat ceva. Fie chiar amintirea unei chelii, sau a unui costum caraghios, văzute pe stradă, cîndva... (*Dur*.) După rafală, condamnații au căzut. N-au mai zvicnit. Nu mai erau. (*Intens*.) Dar nu fuseseră, nu existaseră nici înainte de asta. E ca și cum aș fi împușcat scaune, sau sticle...

ANDREI (*cu voce ridicată*): Și asta nu e absurd?

KNAPP: Te dezgust? De ce? Am fost sincer. (*Brusc, tăios*.) Bine: atunci, spune-mi, ce-ai fi făcut în locul meu?

ANDREI (*luat prin surprindere, descumpănit*): Nu știu...

KNAPP (*bătîndu-l pe umăr, protector*): Vezi? Dar eu știu... Numai dacă un romantism de prost gust... ridicol, pe care nimeni nu l-ar fi admirat, nu te-ar fi împins să preferi moartea...

ANDREI: Nimeni nu vrea să moară...

KNAPP: E absurd... Totul e absurd. Faptul că oamenii trăiesc și ucid... faptul că profesorul de filozofie Wolfgang Amadeus — mama era mozartiană — trage cu pistolul și desoperă pacea în momentul cînd o

țară oarecare se răscoală... Și atunci? (*Se ridică în picioare, făcînd salutul hitlerist*.) Și atunci, rămîne faptul că sîntem cîțiva... foarte puțini, care gîndim. Totul: și suprema dăruire și crima... că implorăm, pe cine? să ne dea o certitudine, atunci cînd știm că nu există nici una. Nu vedeți că orice se întîmplă în jur trece pe lîngă noi? Chiar evenimente care vor intra în stupida anecdotă numită istorie... Sîntem singuri (*cald*), prietene, și prin asta liberi! (*Își bea paharul*.) Ei, nu are dreptate soldatul inamic?

ANDREI (*dă din cap, aprobînd*): Din păcate, da.

KNAPP: „Din păcate”? De ce?

ANDREI: E ciudat... N-am vorbit nimănui așa, niciodată. (*Suride*.) Aș fi fost întrebat, cu îngrijorare, dacă nu cumva sînt surmenat... Sau privit de niște foarte mari ochi frumoși, care nu înțeleg... Sîntem singuri... acești cîțiva, de care vorbeai. Atît de singuri, încît dacă ne-am da seama, cred că am îmbătrîni dintr-o dată și am muri... (*Knapp îl ascultă cu delicii*.) Dar cum nu e nimic de făcut... (*Ridică din umeri*.) Decît poate să ne jucăm de-a viața reală, știînd că ne jucăm. Și să nu facem drame dacă uneori jocul nu e așa cum vrem noi. Să luăm în serios doar fazele frumoase ale jocului. Acelea care ne convin. (*Knapp e transportat de plăcere*.) Iată... eu sînt pianist și am să mor și n-am să știu niciodată dacă măcar un om de pe pămînt simte ceea ce cînt eu, exact așa cum simt eu. Un singur om, doar cîteva clipe.

KNAPP: Cît de frumos vorbești, cît de înălțător!

ANDREI: Și pentru că știu că nu e așa... încerc să refuz, să ocolesc, fazele urite. Să le uit. Să nu mă gîndesc la cele care ar putea veni. (*Îngîndurat*.) Dar uneori... aș vrea... aș da totul să pot crede că alții... (*cu o strîmbătură*) „publicul”, acest zid dușmănos și necunoscut, înțelege așa cum vreau eu să înțeleagă, secretul acestei bucăți de Bach, de pildă... țipetele de neliniște, de căutare, de îndoială... mai ales de îndoială... În tot: în Dumnezeu, în sine, în ceilalți... și la urmă, urletul final: Trebuie! Trebuie! Totuși trebuie ceva și nu știm ce! (*Se oprește epuizat, stînjinit, bea, tușește*.)

KNAPP (*stringîndu-i din nou mîna*): Mulțumesc.

ANDREI: Restul e fără importanță... (*A spus-o cu osteneală*.)

KNAPP (ca o împușcătură) : Chiar faptul de-a fi omorât oameni ? Uite așa ? (Face gestul.)

ANDREI (e foarte stingherit, dar nu din frică) : Nu facem ce am vrea... Sînt aspectele hidoase ale jocului... Și uneori nu le putem ocoli, decît... (surîde strîmb) prin gesturi romantice și de prost gust...

KNAPP : Încă o dată : mulțumesc. Totul e să rămînem noi înșine. (Tăcere. O rafală ; departe, stîns, zgomotul unei mașini. Knapp tresare, aruncă în jur priviri de hăituit, se uită la ceas, trage cu ochii la cei doi care stau întinși și par să doarmă în colțul Adei. Brusc, se apleacă foarte aproape spre Andrei, îi pune mîna pe genunchi.) Războiul s-a terminat... dar, deocamdată numai pentru mine. Și pentru că nu am nici un fel de prejudecăți... (rîzînd) nici măcar pe cele foarte germane ale onoarei militare... iată, domnule profesor : din această clipă, Oberleutnant Knapp a dezertat ! (Repede, evident în șoaptă, practic, abia acum militar.) Va trebui să-mi faceți rost de niște haine civile. Uniforma o ardem. O să mă ascund pe aici, pe undeva, pînă pleacă ai noștri. „Ai noștri !” Ce tîmpenie ! Pe urmă mă voi preda autorităților romine. După cîteva zile, evident, pînă trece primul val al furiei populare. (Andrei îl privește lung, cu stupeoare : planul discuției și al „înțelegerii” lor s-a schimbat total : acum e vorba de lucruri practice, de responsabilități.) Găsim un loc unde să mă ascundei ?

ANDREI (vag, incert) : Desigur.

KNAPP : Atunci, cred că e cazul să luăm cîteva măsuri... Problema hranei mele... hainele...

ANDREI (cu un surîs destul de ironic) : Și credeți că asta rezolvă ceva ?

KNAPP : Desigur.

ANDREI : Mă îndoiesc. Dumneavoastră refuzați jocul, la sfîrșit... Nici măcar atît : îl schimbați doar. Să te ascunzi, să fii singur cu frica ta, o frică urîță, dezonorantă... Să fii obligatul altora : al acelor care-și iau responsabilitatea, care te acoperă, cu pericolul vieții lor. Să simți, pe urmă, tot timpul, că nu știi cum să-i răsplătești... Eu cunosc toate astea, domnule Knapp... Eu stau ascuns de patru ani.

KNAPP : Da ? De ce ?

ANDREI : Pentru că am refuzat jocul numit război. (Destul de tare, sfidător.) Pentru că am dezertat ! (Zîm-

bind.) De trei ani sînt condamnat la moarte.

KNAPP : Taci ! (Observă că cei doi au deschis ochii și fac o scurtă mișcare.)

ANDREI : Așa că... (Îi întinde mîna.)

KNAPP (nu i-o ia, nici nu-l privește măcar. Tăcere lungă, apăsătoare, prelungindu-se peste măsură. Zgomotele de afară se aud mai intens parcă. Încet, Cavalerul și Legionarul se ridică).

ANDREI (privește cu ochii măriți peste măsură).

KNAPP (cu fața împietrită, cu mișcări extrem de încete, își consultă ceasul, apoi, mereu fără un cuvînt, își ia mantaua, o îmbracă) : E tîrziu... (Vocea e albă.) Trebuie să începă în-colonarea. Mă duc să iau legătura cu căpitanul Schwarzbaum. (Privirile celor doi sînt ațintite asupra lui Andrei. Knapp pornește spre ușa din fund.)

ANDREI (ca un copil) : Domnule profesor, domnule Knapp...

KNAPP (din ușă se întoarce, cu umerii drepți) : Nu este același lucru... Dumneata n-ai nici un drept să vorbești ca mine. N-ai nici măcar dreptul să mă aprobi. (Iese.)

CAVALERUL (scoate un sunet care ar vrea să însemne „Ah, so !”).

LEGIONARUL (își ridică de jos acordeonul, care scoate un sunet lung și plîngăreț) : Bine, mă, nenorocitul, pîi mie mi-e tare milă de tine...

CAVALERUL („spune” ceva).

LEGIONARUL (rîde. Lui Andrei) : Și nu zici nimic, nimic ?

ANDREI (tace, privindu-i fix).

LEGIONARUL : Și vorbești, vorbești...

Păi, tu ești bolșevic, mă... Noi ne batem pentru cruce și lege, și tu... dezertezi... Dacă domnul e artist, el nu trebuie să-și facă datoria față de țară și lege... Și leonca-leonca, face propagandă cu domnul Oberleutnant, îl îndeamnă și pe el...

CAVALERUL (după ce „spune” ceva, începe să scotocească peste tot, aruncă pe jos sertare, lucruri).

LEGIONARUL : Și după toate, nici n-ai vrut să-ți cîștigi bunăvoința noastră... să ne cînți, să ne îndulcești inima amărită... Poate, nu ți-am fi făcut nimic acuma, că, lasă, vine ea vremea cînd... (Urlă.) Și nu zici nimic ?

ANDREI (palid, ca varul, ridică din umeri).

LEGIONARUL (vine spre el cu acordeonul în brațe, i-l întinde): Na! Cîntă... „domnule profesor“... Cîntă ce vrei tu, dar pentru sufletul nostru, să ne distrăm, să mai uităm de cele griji și necazuri! Un vals, un tango, o sfîntă colindă. O, Tannenbaum! Ești liber să cînti ce vrei tu!

ANDREI (după o lungă pauză, își duce mîinile la spate).

LEGIONARUL: Biine. (Pune acordeonul jos, se întoarce spre Cavaler, acesta, furios, face semn că n-a găsit.) Biine; atunci, spune unde l-ai ascuns pe bolșevic! (Andrei tace.) Nu spui? (Urlă.) Nu vrei? (Blind, cald.) Sau poate că nu l-ai văzut?

ANDREI: Nu.

LEGIONARUL (pare că se va repezi la el să-l sfișie, dar pe neașteptate întrebă calm, apropiat, „uman“): N-aveți cumva un clește prin casa asta?

ANDREI (surprins de tonul lui): Ba da, cum să nu? Cred că acolo...

CAVALERUL (se duce la un sertar, scotocește).

LEGIONARUL: Nu ești curios să știi la ce ne trebuie cleștele, domnule „profesor“? Nu? Deloc?

ANDREI (tace).

LEGIONARUL: Ei, află atunci, tăticule, că-ți vom rupe degetele alea frumoase... Uite-așa... (Gest.) Nu vrei să ne cînti nouă, să nu mai cînti tu nici altora... Că, la ce mai trebuiește muzică, dacă noi plecăm?

CAVALERUL (a găsit cleștele).

ANDREI (cu un strigăt aproape inuman): Nu se poate! Nu se poate! (Se repede la armoniu și începe să cînte finalul „Passacagliei“ de Bach. Cavalerul, cu un surîs copilăresc, se apropie de el. Cîntînd mereu, Andrei strigă.) Nu se poate!

CAVALERUL (venind spre el): Idiot!

CORTINA

Tabloul 2

În prim-plan, în stînga scenei, un fel de chioșc-căsuță de grădinar-debara. Lăzi, unelte de grădinarit, un hamac. Pe jos, multe paie. Pereții, cam coșcoviți, sînt acoperiți de sus pînă jos de o frescă extrem de primitivă și violent colorată: opera Adel. Scene domestice: Profesorul fugind după iepuri; Profesorul cîntînd — din gură îi iese un vîlnășag de noie; o siluetă la pian; Ada (autoportret foarte aproximativ) într-o rochie de bal, cu diamante care aruncă raze orbitoare; Marea. Munții, Avioane, Mașini, Vapoare etc.

Restul scenei, cufundat în penumbră, trebuie să sugereze o vastă grădină, cu umbre stranie, și mai ales o mare distanță pînă în fundul scenei unde se ghicește casa; de acolo nici o lumină. O masă de umbră. De undeva, în răstimpuri, pîlpîirile unui incendiu. Fond sonor foarte depărtat: rafale, cîte un ordin nemțesc, gutural, eșapamentul unei motociclete.

La ridicarea cortinei, Mihai termină de îngrămădit niște lăzi la ușă, apoi se poartă la micul geam, trage piedica pistolului automat.

Ada e ghemuită în paie, ca și cum ar vrea să se ascundă acolo.

ADA (care nu știe ce să facă, privindu-i umărul): Spune-mi, te doare foarte rău?

MIHAI: În viața mea nu mi-am putut închipui că acest umăr bun și cîstît ar putea să-mi facă figura și să mă doară așa de tare, dintr-o simplă zgîrietură.

ADA (totalmente absentă): Spune-mi, ce-aș putea să fac?

MIHAI: Dumneata, nimic. Eu, în schimb, dacă s-ar putea, aș trage o înjurătură.

ADA (la fel): Nu te jena.

MIHAI (se încruntă, spune ceva „în sinea lui“, apoi zîmbește): Gata. S-a făcut. Cum te cheamă?

ADA: Am 18 ani, propriu-zis 19. Dumneata cine ești?

MIHAI: Deocamdată, un om ușor rănit. Mă numesc Mihai și am 27 de ani, propriu-zis 23. Sau... ceva mai mult. Cred că în jur de 40. Nu mă ascultă. Ți-e frică?

ADA: Nu. (Brusc, frîngîndu-și mîinile, se ridică, vine lîngă el, trecînd prin dreptul ferestrei.)

MIHAI (o smucește destul de brutal, în așa fel încît ea cade aproape la picioarele lui).

ADA (fără să dea nici o atenție faptului): Nu înțeleg nimic, sînt o proastă... Ce se întîmplă în casă? Cine sînt domnii soldați germani? Ce vor? Ce fac?

MIHAI: „Domnii soldați germani“ sînt niște fasciști bătuți. N-o să stea mult, deoarece fug. (Vesel.) Fug! Înțelegi, fată? Fug! (Cu o strîmbătură.) Și nici măcar să fugă nu-i lăsăm. Sîntem al dracului de răi.

ADA (cu gîndul în altă parte): N-o să-i facă nimic?

MIHAI (după o ezitare): Nu cred, pentru că se tem. (Ca și cum nici lui nu i-ar veni să creadă.) Se tem de noi, asta e grozav!

ADA (își ia fața în palme, apoi brusc, ridică ochii, se agață de el și șuieră,

cu răutate): De ce n-ai vrut să intri în pivniță? De ce?

MIHAI (*neînțelegînd sensul întrebării*): Aici sîntem mai în siguranță...

ADA (*cu violență*): Nu-i adevărat! (*Parcă vorbindu-și sieși.*) Ar fi știut că sînt aproape... Ar fi știut, înțelegi, că sînt aproape... Asta l-ar fi făcut prudent... sau curajos... (*Cu lacrimi în ochi.*) De ce n-ai vrut să intri în pivniță?

MIHAI (*ceva mai rece*): Pentru că îmi place să văd și să știu ce se întîmplă cu mine. Pentru că... (*Răsuflă adînc.*) Pentru că nu se poate altfel.

ADA (*după o pauză*): Cum te cheamă?

MIHAI: Mihai. Pe tine, Ada, și ai 18 ani, propriu-zis 19.

ADA (*sincer mirată*): De unde știi, mă cunosti?

MIHAI: Nu, Ada... Iartă-mă că-ți spun pe nume... dar e așa de mult de cînd n-am vorbit unei fete... și...

ADA (*aproape enervată și cu gîndul în altă parte*): Nu înțeleg... De ce n-ai vorbit? (*Din nou neliniștea pentru Andrei năvălește în ea.*) Doamne, stăm aici și spunem cuvinte fără sens...

MIHAI (*stringindu-se mai aproape de perete*): Dacă vrei, putem tăcea... N-o să țină mult... (*Ascultînd zgomotele din jur.*) Deși, în general, cu tăcerea s-a terminat...

ADA (*speriată*): Nu, te rog, iartă-mă... Să vorbim. Trebuie. Despre orice. Spune-mi: de ce n-ai vorbit cu nici o fată de atît de multă vreme?

MIHAI (*rizînd*): Pentru sfîntul motiv că am stat la închisoare... Și acolo, nu știu dacă știi, nu e tocmai locul de întîlnire între cele două sexe.

ADA (*mereu absentă*): Și de ce ai stat la închisoare?

MIHAI (*amuzat*): Pentru că am fluierat în biserică... (*Rîde.*) La proces a reieșit că am fluierat foarte tare... Burghezia are urechi sensibile, așa că s-a supărat...

ADA: Burghezia?

MIHAI: A, iartă-mă, o să-ți explic altă dată cum stăm cu lupta de clasă. Ori poate ești burgheză?

ADA (*care intuiește că pentru ei asta e ceva infamant; cu energie*): Nu!

MIHAI (*rîde cu poftă*): Dar atunci ce ești?

ADA (*rămîne cu ochii mari*): Nu știu... (*Speriată.*) Nu știu... În sfîrșit... sînt o fată...

MIHAI: Ei, să știi de la mine că asta e foarte bine... (*Pauză; dintr-o dată, fața ei se posomorăște, gîndurile îi zboară spre ceea ce se poate întîm-*

pla în casă; Mihai simte asta, așa că începe să povestească.) Și după cum îți spun, azi dimineață am fost eliberați... (*Emoționat.*) Băieții au adus și de mîncare... Ada, tu habar n-ai ce bună e slămina. De porc. Tata are o vorbă: Nu-i pasăre ca porcul, nici floare ca varza. Bătrînul, tai-că-meu, are niște vorbe de rămli cu gura căscată. Zice, de pildă: lupta de clasă e tare complicată... și zice în așa fel că vezi cu ochii lumea asta, ca un oraș construit alandala... și simți că-ți trebuie multă inteligență, să nu te rătăcești.

ADA (*care fără voia ei l-a urmărit, deși nu înțelege tot*): Și tata are vorbele lui. E tare simpatic...

MIHAI: Ce învîrtește?

ADA: E profesor de muzică... Adică a fost. L-au dat afară.

MIHAI: De ce?

ADA (*firesc*): S-a îmbătat odată și a spus că domnul Antonescu e un dobitoc.

MIHAI: Au fost buni cu el... (*Pauză. Din nou Ada devine îngrijorată.*) Nu te întemesează ce-am făcut azi?... După ce am ieșit din Penitenciar, am pornit spre hotelul Rex... Acolo era comandamentul german... Și, fată dragă, am început să tragem în ei ca în mistreți. Habar n-ai cit e de plăcut asta. Dar mai plăcut a fost să-i vezi cum ieșeau cu miinile ridicate, strigînd „Hitler kaput!“ Dracu' știe de ce strigau asta, că nu le cerea nimeni... (*Pauză.*) Văd că nu rîzi...

ADA: Ai spus ceva de ris? N-am observat...

MIHAI (*prefăcîndu-se supărat*): Mulțumesc. Tata spune că dacă nu ești bolnav de stomac, găsești în orice lucru un prilej de ris... (*În clipa aceea se aud voci nemțești, apoi pași apropiindu-se. Mihai devine grav, încordat, totuși mai încearcă să zîmbească.*) Acuma, cred că devine serios... Aș vrea... (*cu o bruscă și inexplicabilă — în aparență — tristețe*) să fie bătrînul aici, că mie nu-mi trece nimic hazliu prin minte... (*Încet.*) Poate de unde sînt prea tînăr... (*Pașii și vocile se apropie.*)

ADA: Ce e?

MIHAI (*intens, dur, s-a schimbat, e un pachet de nervi*): Taci! (*Trage piedica pistolului automat. Un pătănit.*) Lua-te-ar mama dracului, ce gălăgie faci!

(*Pe scenă, în partea umbrită apar cîțiva soldați germani, tipologie repre-*

zentind componența armatei germane în acel moment : bătrini molii, tineri, aproape copii. Duc mine. Încep să le îngroape în lungul scenei. Nimic nu se vede precis, doar niște umbre care se agită ; zgomotul sabelor. Dialog. [În nemțește]. „— Wozu brauchen die noch das da ? Zum Teufel ! Es werden so manche in die Luft fliegen !... Wahrscheinlich, ein paar Zivilisten, morgen... — Befehl ist Befehl ! Also... los !...“¹ Mișcarea din scenă a nemților trebuie folosită în sensul accentuării suspensiei : uneori se apropie de căsuță, se îndepărtează etc., etc. Conform necesităților regizorale.)

ADA (în șoaptă) : Ce se întâmplă ? Spune-mi : ce se întâmplă ?

MIHAI (foarte concentrat, tot în șoaptă. Intens) : Du-te acolo... (îi face semn, indicându-i locul, mai aproape de intrare.) Culcă-te pe burtă... (Repede, furios, în șoaptă.) Hai, nu sta... Pe burtă ! Viră-te sub ladă... Pune-ți în jurul capului cărămizile alea... (Enervat.) N-auzi ? Nu mă face să-ți trag o palmă !

ADA (complet depășită) : Cum vorbești cu o femeie, domnule Mihai ?

MIHAI (nu se poate abține : ride mult) : Du-te unde-ți spun, Ada... Să nu te miști de-acolo, orice s-ar întâmpla... Te rog, ai amabilitatea de-a te supune sfatului meu părintesc. (Ea, fără să înțeleagă prea multe, pornește tirîș spre locul indicat.)

ADA (după ce se ascunde, foarte încet, de acolo) : Și ce se poate întâmpla ?

MIHAI (se culcă și el, îndreaptă automatul spre intrare, scoate din buzunar două grenade și le pune la îndemînă) : Păi, mai nimic. Dacă intră aici, o să trag eu, probabil o să tragă și ei... Iar în ocazii de-astea, victima e de obicei ăla care nu face nimic. (Rîde.) Ce părere ai ? Îl tai pe Napoleon în materie de strategie ?

ADA (de unde s-a ascuns, în șoaptă) : Dar ce se întâmplă ? Doar sîntem aliați cu germanii...

MIHAI : Văd că ești la curent cu politica... Am fost, Ada dragă, am fost...

Am fost foarte aliați : cînd ei dădeau în noi și noi răbdam, cînd noi răbdam și ei dădeau. Acuma s-au inversat rolurile. Tata are o vorbă : Bunul și înduratul Dumnezeu, vorba marxistului, a dat și dușmanilor un fund... bătrînul folosește altă expresie... ca să aibă clasa muncitoare cu ce juca fotbal...

(Nemții au terminat de pus minele. Se grupează, trec pe lângă căsuță. Din mers, unul dă cu piciorul în ușă, care se deschide. O secundă trebuie să avem impresia că Mihai va trage. Apoi ies din scenă.)

MIHAI (după o lungă tăcere, cu vocea gîtuită) : Ada, vino încoace...

ADA (iese, se tirăște pînă la el).

MIHAI (oștînd, din adîncul rărunchilor) : Ei, și acuma poți să mă săruți pe frunte... Ai dreptul să povestești și nepoților că ai văzut moartea cu ochii... (O mîngie pe păr. Închide ochii, se reazimă de perete. E sfîrșit.)

ADA : Te doare umărul ?

MIHAI : Care umăr ? N-am umăr... Nu știu ce-i aia... (Încet, privind-o cu ochi mari.) Știi că ești tare frumoasă ?

ADA (parcă mirată) : Nu-i adevărat... am picioare urite... și par proastă. Dar nu sînt. (Văzîndu-l că închide ochii.) Ce e cu tine ? Ți-e rău ?

MIHAI : Nu. (Întinde mina și, foarte firesc, o cuprinde de umeri.)

ADA (după o pauză) : Cît mai stăm aici, cît ?

MIHAI (repede, ca să nu-i dea timp să se gîndească) : Pînă cînd vin ai noștri...

ADA : Care „ai noștri“ ?

MIHAI : Regimentul de Vinători de Munte... (Repede, alcătuiind un fel de plan strategic cu tot ce-i cade la mînă) : Nu înțelegi ? Noi am lichidat nemții din oraș... Pe la șapte seara a sosit o coloană germană, care se va retrage... S-au oprit în oraș. Regimentul de Vinători e la cîțiva kilometri. Pînă ajunge aici... Am auzit că au niște ofițeri foarte drăguți. Nu cunoști pe nici unul ?

ADA : Nu-i pot suferi pe ofițeri. Ție îți plac ?

MIHAI : Aia care nu sînt burghezi, da...

ADA : Ai ce ai cu burghezii...

MIHAI (dur, sub aparență de glumă) : Mici chestii personale.

¹ „—Asa la ce mai folosește ? La dracu ! O să sară în aer cîțiva... probabil niște civili, mine... — Ordinul e ordin, dați-i drumul !...“

ADA : Și totuși nu mi-ai spus de ce ai fost închis... Nu cumva... ești... bolșevic ?

MIHAI : Aș vrea să pot spune că sînt. (Observă ochii ei măriți de uimire și ride.) Buuun. Iată deci ocazia de-a începe prima mea muncă de lămurire cu o tină ră cinstită...

ADA : Sigur că sînt cinstită...

MIHAI : Și complet căzută din lună. (Încet, cu precauții, se ridică, se apropie de fereastră, se uită afară. Nimic. Liniste. De acolo.) Spune-mi ce e fericirea ?

ADA (serioasă) : Eu nu cred în fericire... (Văzînd fața lui contrariată, ride.) Ce-ar spune tatăl tău, auzind așa ceva ?

MIHAI (foarte trist) : Ți-ar da cîteva palme... undeva... El și-ar putea permite.

ADA : Ți-e tare drag...

MIHAI (întoarce capul, dă din cap) : Și de ce nu crezi în fericire, fată dragă ?

ADA : Pentru că... Ce e fericirea ?

MIHAI (ride) : Eu dacă aș putea mîncă acum o iahnie de fasole cu multă ceapă... aș fi fericit. Am dorit asta, nici nu-ți dai seama cît...

ADA : Îți bați joc de mine... Și vorbești așa... (dintr-o dată gravă : cu acea intuiție a femeii) să treacă timpul, să nu-mi fie frică, să nu mă lași să...

MIHAI (repede) : Nu-i adevărat. Vorbesc pentru că... (încet) ești frumoasă... pentru că ai 18 ani, propriu-zis 19... pentru că... Cine a pictat asta pe pereți ?

ADA : Eu.

MIHAI : Aha... și dama aceea ești tu... Așa cum ai vrea să fii, nu ?

ADA : Desigur... (Văzîndu-l că tace, că pare întristat, se stringe lîngă el.) Nu-i adevărat... da' de unde... Astea sînt prostii... Eu aș vrea... aș vrea... (Și se oprește brusc, cu ochii în gol, visători.)

MIHAI : Nu poți să-mi spui ce-ai vrea ?

ADA (dă din cap în semn că „nu”. Apoi, timidă) : Mă tem că ai să rîzi... Ei și, poți să rîzi. Ai un rîs frumos și nu ești rău. Ești om bun. Aș vrea să nu fie niciodată toamnă !

MIHAI : Perfect. Prima dorință contrazice legile naturii. A doua ? (Din nou se aud pași, voci nemțești : cîțiva

străbat în goană scena. Mihai își ia pistolul automat.)

ADA (ca un suflu) : Aș vrea să am copii frumoși. (Nemții au trecut.)

MIHAI (profund emoționat, se întoarce spre ea. I se umplu ochii de lacrimi).

ADA (speriată) : Mihai, ce e cu tine ?

MIHAI : Nimic, nimic... (Îi ia mîna și i-o sărută.) Nu observi ce maniere am ? Și altceva, ce-ai mai vrea ?

ADA : Sincer, te interesează ? (El dă din cap în semn că „da”). Aș vrea ca toți oamenii buni să fie fericiți, frumoși, să poată înota în mare, să poarte haine elegante, să aibă un tablou frumos în cameră, să zboare cu avionul... (Îl privește pe furie să vadă dacă nu ride de ea. Dar el e extrem de serios.) Să se bucure... să se bucure și să fie cu sufletul deschis.

MIHAI : Ada !... Nu cumva... ești... bolșevică ? (Ea rămîne cu gura căscată.) Tata spune că dacă toți oamenii care gîndesc ca bolșevicii ar ști că bolșevicii gîndesc ca ei și vor înlăptui ceea ce speră ei, burghezia n-ar avea altceva mai bun de făcut decît să cumpere pustiul african și să-și sape groapa acolo.

ADA : Ai un tată foarte simpatic, dacă vorbești tot timpul de el, ca un copil... Cum arată ?

MIHAI (cu o emoție stăpînită, discretă, imperceptibilă) : Un om puternic... mecanic de locomotivă... Am fost nouă frați... toți băieți...

ADA (rîzînd) : Ce trebuie să fi fost în casă la voi.

MIHAI : Cînd unul împlinea 16 ani, bătrînul începea să-i facă educația politică. „— Nemernicule, tu știi că faci parte din clasa muncitoare ? Știi ce-i aia un motor ? (Retrătește cu o mare intensitate scena și joacă alternativ cînd pe „nemernic”, cînd pe bătrîn.) Un motor este ceva care duce înainte ceva ! Ai înțeles ? — Am înțeles, tată ! — Ei, află atunci că clasa muncitoare este motorul a tot ceea ce vezi și a tot ceea ce nu vezi, că ai crescut cît un găligan și ești prost ca o cizmă”. Asta era prima lecție.

ADA : N-am prea înțeles nimic...

MIHAI (rîzînd) : Nici noi nu înțelegem. Îi spuneam bătrînului că nu înțelegem. (Îl imită.) „— Tocmai de aia îți deschid mîntea, ca să înțelegi ! Ce, parcă la școală ai învățat dintr-o dată literele ? Întîi faci cîrliche și bețigașe !” A doua lecție ;

„— Ce vrei să te faci în viață ? — Pompier, tată, sau fochist, tată, sau lăcătuș. — Întii, trebuie să te faci om, că dacă nu ești om ai de-a face cu mine și știi că am mână grea“. (*Ride stins.*) O avea, într-adevăr, ca o lopată. A treia lecție : „Au fost odată niște oameni : Marx, Engels și Lenin. Al patrulea, tovarășul Stalin, trăiește și azi...“ (*Tace, privind undeva în gol.*)

ADA : Și ?...

MIHAI (*incet*) : Și pe urmă, cu timpul înțelegem că viața asta nu poate fi trăită oricum... Numai într-un singur fel.

ADA (*incet și ea*) : Cum, Mihai ? Poți să-mi spui și mie, cum ?

MIHAI : Așa ca să nu-ți fie rușine de ea... Să nu treacă degcaba...

ADA : Și crezi... că poate... oricine ?

MIHAI (*dă din cap*) : Da... Oricine care vrea... tot ce ai spus tu că vrei... și pentru alții. Pentru toți care merită...

ADA : Și ce-i cu taică-tău ? Nu e neliniștit din pricina ta ?

MIHAI (*foarte încet, în șoaptă*) : Nu.

ADA : De ce... E aici în oraș ? Aș vrea să-l cunosc și eu... aș vrea... Să se împrietenească cu tata... să vină la noi acasă, să-i dăm un vin bun. Îi place ? (*Mihai dă din cap.*) Se poate ?

MIHAI (*la fel de încet, sugrumat*) : Nu.

ADA : De ce ?

MIHAI (*rar, simplu*) : A fost executat acum două luni. (*Pauză lungă.*) La 18 iulie, ora 6 dimineața, în Cetate. (*Ada rămâne cu ochii măriți peste măsură.*) Era organizatorul ochipei de șoc care sabota trenurile germane. Cîțiva deținuți politici au fost duși să asiste la execuție... (*Pauză, foarte încet, abia se aude.*) Și eu... (*Cu ochii în gol.*) Plouase... Era noroi. Aluneca. Îi legaseră mîinile la spate. Cînd a pășit în careu, a spus tare : „Mă se pare că domnii ăștia vor să mă împuște... Nu sînt sigur. Dar sînt sigur că voi o să-i împușcați pe ei, curînd...“ A alunecat, era să cadă. A spus : „Ultima dată cînd am căzut, eram pilit, că sărbătorisem unu

mai...“ M-a văzut. Pe urmă a strigat : „Trăiască România liberă !“ Asta a fost tot. Ne-au pus să-l îngropăm noi. (*Ultimele cuvinte le-a spus cu fălcile încleștate.*)

ADA (*incet, gîtită*) : Mihai... eu mă simt atît de mică și de inutilă...

MIHAI (*incet*) : Nu trebuie... Toate astea se întîmplă ca oamenii să nu se mai simtă mici și inutili... (*Pauză.*)

ADA : Aș vrea...

MIHAI (*nespun de trist*) : A cîta dorință e asta ?

ADA : Aș vrea... să ne mai vedem... Eu... (*tristă, singură*) n-am avut nici odată un prieten.

(*În clipa aceea izbucnește undeva un violent tir de artilerie. Explozii, grenade, rafale, urlete nemțești. Mihai sare în picioare, înhață pistolul automat. Zgomotul crește, devine infernal, ca după un timp să fie dominat tot mai clar de strigăte de „Ura !“. Ada se strînge foarte aproape de Mihai. Uralele cresc, se apropie. Cu un salt, Mihai se smulge, deschide ușa. Deodată, în fundul scenei, apare Knapp. Acesta fuge înnebunit și caută un loc de unde să poată trage. O rafală scurtă, precisă, trasă de Mihai, îl culcă la pămînt.*)

MIHAI (*cu dinții strînși*) : Dumnezeuii mătii ! (*Uralele, strigătele se apropie.*) Băieți ! Băieți ! Ura ! (*Face semne mari cu brațele.*) Atenție ! Pe aici e minat ! Atenție, băieți !

O VOCE : Mihaaa ! Măi, Mihai !

MIHAI : Sînt aici, trăiesc, măi. Trăiesc ! Atenție, e minat ! (*Se pregătește să pornească, cînd Ada vine lîngă el, i se agață de umăr.*)

ADA : Unde pleci ? Cînd am să te mai văd ? Cînd ai să vii ?

MIHAI : Curînd... Mai curînd decît crezi...

(*Cu un salt trece peste porțiunea minată și se mistuie în noapte. Ada rămîne în picioare, luminată de flăcările violente ale incendiilor. Foarte repede*)

CORTINA

ACTUL 3

Scena reprezintă grădina casei Profesorului. În stînga, planul doi, o parte a teraselor, cu ușa mare, acum larg deschisă. În ultim plan, un zid destul de înalt, de cărămidă, cu coama cam ciobită. În restul scenei, pomi, tufișuri, o bancă ruptă, iarbă și bălării, totul neglijat, deci destul de romantic. Din dosul zidului se va auzi tot timpul actului, ca un estompat fundal sonor, zvonul trupelor care se îndreaptă spre front: mașini, tancuri, ropotul infanteriei, cîntece rusești și românești, chemări, ordine etc. etc. Un permanent nor de praf se ridică.

E o lumină caldă și bună, puțin obosită. La ridicarea cortinei, o secundă scena goală, apoi pe terasă apare Profesorul. E schimbat. Ras proaspăt, vioi, îmbrăcat în faimosul costum negru, demodat la culme, în care nu se simte prea la îndemînă. Are sub braț un coș plin cu sticle.

PROFESORUL (*vorbind cuiva din casă*): Nu, nu! Nici nu vreau să aud! E inutil! Cu desăvîrșire inutil! (*Brusc, blînd, moale, rugător.*) Dacă vii, ai de la mine un kilogram de cartofi... (*Rîde.*) Ei, vezi? Atunci pe la cinci, te aștept. (*Încruntîndu-se.*) Să nu te prind că lipsești, că nu-ți mai dau bună ziua! (*Se întoarce, coboară treptele, respiră adînc, apoi se îndreaptă spre zidul de care e rezervată o bancă, se urcă pe ea, privește un timp, apoi făcînd gesturi mari și totodată foarte „discret” strigă.*) Hei, soldat! Da, da, dumneata, ăla, înaltu! Hai pînă aici, repede! Uite o sticlă de țuică! S-o bei cu prietenii, cînd o fi răcoare! Lasă... lasă... (*În dosul zidului se presupune înghesuială.*) A, domnule plutonier! Poftim, s-o împarți băieților... Poftim, poftim! Știu că vă place... (*Cîntă totalmente fals.*) Volga Volgaaa... Să vă întoarceți cu bine... Gata! Nu mai am!

(*Coboară de pe zid. În coș mai are o singură sticlă. O ia în mînă, o privește cu melancolie, ținînd-o în lumină, apoi cu o încordare a umerilor se urcă din nou pe gard și o dă cuiva. Coboară. Pe terasă a apărut Ada. E de nerecunoscut. În toată înfățișarea ei a apărut ceva nou, un fel de îndurerată maturitate și, în același timp, o uimire, vecină cu frica. Nimic din zburdălnicia de pînă acum. Adresîndu-se Adei.*)

Bună dimineața, lumina ochilor mei... (*Tremură ceva atît de duios în vocea lui, încît aproape se sperie. Rîde stînjinit.*)

ADA (*coborînd. Cu o mare oboseală*): Așa devreme te-ai sculat? Tată! Ce e cu dumneata? Ce-i cu hainele astea?

PROFESORUL (*stîngerit*): Le-am pus... Am vrut să văd dacă nu le-au devorat moliile... (*Ușor ridicol.*) Sînt cam frumoase, nu? (*Apoi, serios.*) E o zi atît de luminoasă... și atunci am simțit nevoia să fiu solemn, ca un episcop.

ADA (*cu o umbră de suris, nespuse de trist*): Într-adevăr.

PROFESORUL: Vino aici, fetița mea... Hai să ne așezăm... Închide ochii... Așa... Te rog să surizi...

ADA (*brusc, intens și agresiv*): Cui? **PROFESORUL**: Lumii. (*Ca unui copil.*) Nu e greu. Trebuie doar să vrei să încerci.

ADA (*întoarce spre el o față imobilă, cu ochii goi, ca și cum nu l-ar vedea. El își pleacă privirile*): Iartă-mă... (*Stîns.*) Spune-mi ceva...

PROFESORUL: Am vorbit cu o femeie din vecini... O să vie în fiecare zi să ne facă de mîncare... (*Simte că toate asta cad alături, în gol.*) Cred că ne-am saturat de talentele mele de bucătar... Pentru azi am comandat... (*Se oprește subit.*)

ADA: Ce?

PROFESORUL: Ceva foarte bun, nu mai țin minte... (*Cu o falsă îngrijorare.*) Ai fi dorit ceva anume?

ADA (*cu un zîmbet trist, ca unui copil*): Tată, tată...

PROFESORUL (*ridicîndu-se de pe bancă*): Ce zi frumoasă, ce zi unică... (*Și deodată nu mai poate, se lasă în genunchi lîngă ea, își culcă capul în poala ei.*) Fetița tatii! Trebuie să-ți spun: am mințit! Habar n-am avut că e o zi frumoasă, abia acum mi-am dat seama... Ada, sînt sculat de la cinci, am umblat prin tot cartierul, am adunat oamenii... (*Se ridică eruberant, gesticulează.*) Mi-a venit o idee teribilă, singura din viața mea! (*Rar, solemn.*) Am să organizez un conservator gratuit. Aici, în casă! (*Așteaptă ceva, dar ea îl privește la fel, absentă.*) Ada, pentru Dumnezeu, nu înțelegi? (*Aproape strigînd.*) Oamenii trebuie să învețe să cînte! Să se bucure... Noi nici nu știm cît de greu și-au cîștigat acest drept... (*Dirijează.*) La început, lucruri simple... Dar știi, am să-i învăț să simtă totul: cum plutește seara albastră peste cîmpiile fumegînde... se aude tropotul unui cal, scîrîitul unei fîntîni... pace... frumusețe în sufletele oamenilor... Tot ceea ce eu știu, tot ceea ce am așteptat, tot ceea ce n-am putut face

eu... (Ca și cum ar oficia o slujbă.)
 Și pe urmă... încet de tot... ei nici
 n-o să-și dea seama cum lumea de-
 vine mai mare... Am să-i inițiez.
 Beethoven o să le devină un prieten
 apropiat, ca și cum ar locui în casa
 de alături. Trebuie multă răbdare...
 Dar o am, o am, fetița mea... Nici
 nu sînt atît de bătrîn, la urma urmei.
 (Pueril.) Totul o să fie organizat, o
 să țin evidența, o să le pun și note...
 Bineînțeles, fără ca ei să știe... Stai
 puțin! (Fuge în casă, se întoarce ime-
 diat cu un carton pe care a scris
 „Conservator popular GRATUIT“.)
 Asta am făcut-o azi-noapte... (Ener-
 gic.) Am să-i bat la cap pînă... Am
 să-i scol din somn, am să-i terorizez...
 Am să cer sprijinul autorităților de-
 mocratice.

ADA (cu un strigăt, agățîndu-se de
 pieptul lui): Tată! Și Andrei?

PROFESORUL (se prăbușește interior.
 Pune cartonul pe bancă, se așază ca
 în urma unei mari oboseli. Încet, abia
 auzindu-se): Nu știu... (Se stringe
 tot, ca și cum i-ar fi frig.) Nu știu...
 (Și deodată izbucnește într-un plîns
 care-l zguduie tot.)

ADA (însăpămintată): Tată, te rog,
 tată, te rog... (Nu știe ce să facă, îi
 scoate batista din buzunarul de la
 piept, îi șterge ochii.) Liniștește-te...
 Să nu vină. Să nu te găsească așa!

PROFESORUL: L-ai văzut azi? Se
 simte mai bine? Nu-l mai doare?
 Ce face? Ce spune?

ADA (cu aceeași față impietrită):
 Tace... Și ce e mai groaznic, uneori
 suride. (Aproape cu ură.) O, tată!
 „Oamenii trebuie să suridă oricum!”

PROFESORUL (cu greutate, ca și cum
 l-ar costa): Trebuie, Ada... Dar e așa
 de mult pînă cînd vor ști... Pînă cînd
 vom ști. (Își privește mîinile și in-
 stinctiv le ascunde. A îmbătrînit
 brusc. E același din actul I.)

ADA (îl mîngîie pe păr, cu o ciudată
 maternitate): Bătrînule domn...

PROFESORUL (ca un trist reflex al
 „jocului” de odinioară): Ce e, bătrînă
 domnișoară?

ADA: O să fie tare greu, nu-i așa?
 Mai greu decît orice pînă acum...
 Mereu, în fiecare zi... Și tată, o să
 fie imposibil să suridem... (Cu spe-
 ranță copilărească.) Dar poate că o
 să se facă bine...

PROFESORUL: Niciodată...

ADA (cu groază): Tată, tu ai spus
 „niciodată”? Tu?

PROFESORUL: Ada, tata e un măgar
 bătrîn... (Ca și cum i-ar spune, cu

greu, un mare secret.) Eu nu-l cu-
 nosc... Nu-l înțeleg. Am fost atît de
 fericit că am putut să-l ajut, cu pre-
 țul pe care-l știi. Mi se părea că asta
 răscumpăra o viață întreagă de inu-
 tilitate... Dar nu-l cunosc. Am im-
 presia că pentru Andrei, arta n-a
 fost niciodată bucurie... (Își caută cu
 mare greutate cuvintele.) Un fel de
 cursă. Un joc periculos. Ca un mers
 pe sîrmă, la o înălțime unde ochiul
 nu ajunge, ca să știe ce se petrece
 acolo. Și nu se poate așa. Vezi, noi
 l-am iubit, în felul nostru: eu ca un
 tată și tu, știu asta, ca o femeie.

ADA (fără voia ei, imediat): Nu-i ade-
 vărat!

PROFESORUL (o privește cu o mare
 mirare, apoi ridică din umeri): În
 orice caz, așa am sperat. Că alături
 de tine, va învăța și... arta bucuriei.

ADA: Tată, ai vorbit cu doctorii?
 Într-adevăr, nu se poate face nimic?

PROFESORUL (obosit): Ei au făcut
 tot ce le-a stat în putință... Eventual,
 o să vînd grădina, o să-l trimit în
 străinătate... (Intens.) Dar, Ada, ar
 trebui să ia totul de la început... Și
 asta e groaznic, chiar pentru un om
 tare. De la început, știind că a trecut
 odată pe aici, trebuind să se ajungă
 din urmă. Și fără nădejde, Ada, fără
 bucurie.

ADA (ca și cum s-ar ruga): Ajută-l!
 Numai tu poți să-l ajuți, nimeni alt-
 cineva...

PROFESORUL (încet): Cum?

ADA (la fel): Așa cum știi tu.

PROFESORUL (cu o strîmbătură):
 Eu... (Strigă disperat.) Nu pot! Mi-e
 frică! Mi-e rușine! Nu înțelegi? A-
 tunci... atunci cînd s-a întîmplat... eu
 eram alături și dormeam, beat ca o
 vită. N-am auzit, n-am știut nimic,
 înțelegi ce înseamnă asta? Nimic!
 (Își ascunde fața în palme.) Alături
 de el, și... Ce pot să-i spun? Ce pot
 să-mi mai spun mie însumi?

ADA (ca să-l liniștească, deși nici ea
 nu crede în ceea ce spune): Și dacă
 ar fi fost altfel?

PROFESORUL: Aș fi murit acolo, îna-
 între ca ei să-l atingă! M-aș fi re-
 pezit, aș fi urlat, aș fi lovit!

ADA (rar): Tocmai pentru că e așa
 de greu, tată, tocmai de aceea.

PROFESORUL (cu o voce albă): Bine,
 fetița mea.

(Pe terasă apare Andrei. E palid,
 străveziu, îmbrăcat la fel în negru.
 Neras. Mîinile, bandajate. Se mișcă ae-
 rian, ca și cum ar păși în gol.)

- ANDREI (*are sub braț un ziar*): Presupun, după tăcerea voastră subită, că eu eram subiectul discuției. Celebritatea mă urmărește, ca rîia. (*Vrea să ia ziarul, dar îl scapă.*) Și aici, un ziarist cretin... „Mîrșava crimă a fascișilor... talentatul pianist care... Omenirea înfierează... Vom stîrpi în birlogul lor... Așa ceva nu trebuie să se mai repete“... (*Rîde.*) Cu mine, în nici un caz nu se va repeta. (*Cei doi îl ascultă cu spaimă, dar el nu-și dă seama.*) La ce trebuie asemenea măgării? Cui?
- ADA (*foarte timidă*): Lumea trebuie să știe, Andrei.
- ANDREI (*venind spre ei*): Ada, de cînd te cunosc, am prețuit originalitatea ta... Bunul simț. Nu te prăbuși în platitudine din pricina acestei... (*strepezit*) oribile tragedii.
- PROFESORUL (*stîngaci, penibil*): Cum te simți, copilul meu?
- ANDREI (*crispat, aproape de țipăt*): Ceva mai bine. Durerile au încetat, aproape. Dacă nu fac mișcări bruște. Somniferele care mi s-au administrat aseară au fost extrem de eficiente, așa că nu te-am auzit cum te-ai plimbat prin cameră toată noaptea. (*Ada îl privește tot timpul cu groază.*)
- PROFESORUL: Atunci... eu, nu-i așa, o să mă duc... Azi am o droaie de treburi... Trebuie să trec pe la liceu, să umilesc pe doamna directoare... înainte de-a fi arestată... (*Cu grijă, ascunzînd-o de privirile lui Andrei, ia placarda. A ajuns pe terasă.*)
- ANDREI: A, să nu uit... A venit un copilaș din vecini, acum două minute. A spus că dacă-i dai o litră de zahăr, vine și bunicul său la cor. Puștiul n-a putut pronunța „Conservator“... Bunicul respectiv ți-a trimis vorbă că e un om foarte priceput, a fost trompet la roșiori.
- PROFESORUL (*neștiind ce să facă, ride prosteste*): Ce oameni! (*Iese.*)
- ANDREI (*Adei*): Ești de mult aici? (*Ea dă din cap.*) Stai la soare? (*Ea dă din cap.*) Ce de trupe trec! Nu mi-aș fi închipuit niciodată că există atîția soldați pe lume... Tu ți-ai fi închipuit?
- ADA: Nu, Andrei... (*Se oprește. Nu poate.*)
- ANDREI: Ce e?
- ADA (*se ridică, vine lângă el, îl privește în ochi, apoi încet, calm, foarte matur*): Andrei... orice durere poate fi învinsă.
- ANDREI (*sincer*): Știu. Tocmai asta caut. Încerc. Exersează. (*Și vrea să facă*
- cu mîna boantă gestul de-a cînta la pian. Încremenește, apoi încearcă să ridă.*) Dar cum nu mai sînt întreg, nici demnitatea mea nu e chiar fără cusur. Mai are unele impurități. Cu timpul...
- ADA (*crezînd că vede un început de dorință de redresare*): Cu timpul, Andrei?
- ANDREI (*rece*): Vom uita, ne vom plictisi, va fi obositor. Chiar eu mă voi sătura să mă gîndesc la asta. De altfel, doctorii spun că-mi voi recăpăta „uzajul oaselor carpiene și metacarpiene, bineînțeles după o îndelungată și serioasă gimnastică de adaptare...“
- ADA (*mereu neînțelegînd; cam ne la locul ei*): Bine, Andrei, dar asta înseamnă...
- ANDREI (*întrerupînd-o*): Asta vrea să însemne că, după un anume timp, voi putea sta la masă cu oamenii fără să mi se dea de mîncare ca unui sugaci. (*Cu un fel de rinjet.*) E drept că dacă mi-ar fi foarte foame și n-aș avea pe nimeni la îndemină, aș putea mîncă direct din farfurie, cu gura.
- ADA (*cu o neașteptată intuiție*): Vai, Andrei, cît de singur trebuie să fii tu!
- ANDREI (*cu o tresărire, parcă ar fi fost lovit*): Nu-i adevărat, ce vorbești? Nu vî am pe voi?
- ADA (*clatină din cap*): „Nu“.
- ANDREI (*cu greu, ar vrea să evite discuția și nu poate*): De ce spui asta, Ada? Cum poți spune asta?
- ADA (*încet, serios, stîngerită — dar foarte deschis*): Nu știu... dar simt că e așa... Mai ales acum, de cînd... Ești și mai departe decît înainte. Și... și... (*după o ezitare*) te porți ca și cum ne-ai dușmăni. Și tatei și mie, ne e puțin frică de tine... ca de un străin, care face din suferința lui, un fel de scut.
- ANDREI (*a fost foarte lovit de cuvintele ei*): Și mie mi-e frică, mi-e groază de mila voastră!
- ADA (*cu ochii mari, foarte sinceră*): Andrei, dar mie nu mi-e milă de tine!
- ANDREI (*total descumpănit*): Nu înțeleg... atunci?
- ADA (*puțin obosită de efortul de-a găsi cuvintele*): Nu pot să-ți spun exact. E ca după un cutremur, după o mare nenorocire... cînd oamenii trebuie să se ajute unul pe altul, deschis, din toate puterile. (*Aproape strigînd.*) Dar și tu trebuie să vrei asta!

ANDREI (cu un zimbet, se așază pe bancă, lângă ea, îi ia mîna în mîinile lui): Mulțumesc... că existi, Ada... Să încerc să-ți explic... (Răsufală adînc și vorbește cu un fel de resemnare, ca și cînd ar ști că tot ceea ce spune e inutil — și în același timp că trebuie să vorbească.) Vezi tu, ca să fiu ceea ce eram... pînă în seara aceea... au trebuit 23 de ani. 23 de ani, în care am știut că trebuie, într-un fel, să renunț la tot ceea ce face bucuria altora... Lucruri pe care, cînd eram copil, le doream cu sălbăticie, sufeream că nu le pot avea. Mi se spunea: Tu ești altfel, că asta e o mare fericire că eu sînt eu, tocmai pentru că mă deosebesc de alții. 23 de ani, toți cei din jurul meu s-au transformat în niște umbre... ocrotitoare, m-au ferit de cel mai mic necaz ca de cea mai mică răceală. (Cu un oftăt, care nu e dureros, ci un fel de constatare: „acum s-a terminat“.) Acum, toate astea sînt undeva: ca amintirea unei călătorii frumoase...

ADA (punîndu-i cu multă timiditate mîna pe umăr): Andrei, dar tu știi că...

ANDREI (dînd din cap, cu puțină impaciență): Știu, știu. Se poate lua de la început... (Rîde.) Mi-ar trebui cîte cîte ani de zile... Și pînă la urmă, să-mi dau seama că a fost în zadar. Se poate și asta, nu? Ceea ce obținem în viață nu depinde nici de dorințele noastre, nici de perseverența cu care ne urmărăm idealul...

ADA (aproape cu disperare): Dar de ce, atunci, Andrei?

ANDREI: De ceva foarte vulgar, poate. De o întimplare...

ADA: Nu-i adevărat! Nu-i adevărat! Depinde de noi!

ANDREI (o privește foarte mirat).

ADA (nu-i dă timp să spună nimic): Trebuie să vrei... trebuie să încerci!

ANDREI (ca unui copil): Cît ești de tînără... Crezi că în zilele acestea nu mi-am spus, de sute de ori: „Nu-i nimic, am s-o iau de la început, orice ar fi“... Dar hotărîrile astea te încălzesc un minut, ți se pare că totul s-a rezolvat... și pe urmă vin ani lungi, cenușii, meschini, și entuziasmul de la început nu ține...

ADA: Andrei, sînt oameni care au suferit... ani de zile, în închisori, pentru ceva în care credeau... și nimeni nu le-a spus: asta se va împlini într-un an, în doi, în zece...

ANDREI (uluit): Ce vorbești! N-are nici o legătură, de unde-ți vin idei de astea? Și pe urmă... chiar dacă aș încerca... cine ar sta lângă mine, cine m-ar putea suporta, acum cînd nu mai sînt nimic?

ADA (dreaptă): Eu.

ANDREI (rămîne încremenit. Îi tremură buzele).

ADA (la fel): Dacă vrei...

ANDREI (mai stă o clipă în fața ei, pare că va izbucni, brusc se întoarce pe călcîie și intră în casă. Exact în clipa aceea, din partea opusă intră Profesorul).

PROFESORUL (asudat, ștergîndu-se cu o batistă enormă. E plin de praf): Dragă, e fantastic! Am fost la ziar să dau un anunț. Mă temeam să nu ridă puțin de mine, știi, pentru lumea asta, profesorii de muzică sînt nițel ridicoli... Am găsit niște tineri simpatici, au fost cu totul încîntați de ideea mea... Mi-au promis chiar că o să vie la deschidere, că o să scrie despre asta... Am mai convîns și cîțiva vecini... Și pe urmă am trecut alături, la liceu... (Rîde.) Știi cum mi-a spus vîșera? „Iubite tovarășe, cînd vă luați postul în primire?“ Iar eu i-am răspuns: „Onorată doamnă președintă a ex-Patronajului, chiar mîine“. (Observă privirea ei îndreptată spre terasă, absența ei. Cu vocea schimbată, încet de tot.) E mai bine acum?

ADA: Nu știu... (Dar vîșînd privirea lui vinovată, dă din cap surizînd.)

PROFESORUL (îi ia mîna, i-o sărută, apoi pornește spre casă, în virful picioarelor, ca și cum s-ar teme să nu trezească pe cineva. Ada rămîne în mijlocul scenei: pare obosită, copleșită; cu o mișcare bruscă își îndreaptă umerii. În clipa aceea, pe coama zidului apar două miini, se desfășoară un sul de hîrtie pe care putem citi ESC, apoi făcîndu-și vînt, apare Mihai. E în uniformă militară, de campanie, sublocotenent. O vede pe Ada, stringe precipitat sulul, sare în scenă.)

ADA (la auzul bufniturii se întoarce speriată. E gata să țipe, se reazimă cu mîna de spătarul băncii): Tu?

MIHAI (clatină din cap „nu“. E foarte intimidat și încearcă să glumească forțat): Am venit tot ca data trecută, peste gard... Puterea obișnuinței. Singura deosebire e că atunci îmi era al dracului de frică. Îmi spuneam că e ultimul gard pe care-l sar în viața mea. Previziune fundamental greșită.

(Pauză. Stingheriți și neliniștiți amîndoi. Ea îl privește cu ochi mari, pare că nu va putea scoate un cuvînt.)

ADA (deodată, izbucnind): Unde ai fost pînă azi? De patru zile... (Ca și cum s-ar frînge ceva în vocea ei, urmează nefiresc de liniștit, cu vocea albă.) Am crezut că... (Încet.) Te-am căutat într-o zi... acolo la voi...

MIHAI (cu vocea schimbată, puțin gîtuită): Mi-au spus tovarășii... Am avut tare mult de lucru. Am fost plecat din oraș... (Pauză. Abia acum ea observă uniforma lui.)

ADA (se apropie, pune degetul pe stofa aspră, într-o ciudată mișcare reticentă): Te-au luat la armată?

MIHAI (încercînd să glumească, fără prea mare convingere): Da. Propriuzis (ridicînd ochii), s-a format o companie de voluntari uteciști...

ADA (agățîndu-se de pieptul lui): Și tu? De ce? Doar ți-ai făcut datoria... ai suferit...

MIHAI (încet, ferm): Trebuie. Nu se poate altfel.

ADA (căutînd argumente): Bine, dar ai fost rănit!

MIHAI (punîndu-i degetul pe buze): Ssst! Să nu te audă cineva. Ce Dumnezeu, am dus o muncă de lămurire cu medicul regimentului, pînă mi-am pierdut vocea și tu strigi în gura mare? (Devenit grav.) Trebuie. (Încet, privînd-o fix în ochi.) Și tu știi... Dacă (timid), dacă m-ai așteptat, atunci știi că trebuie. (Zîmbind.) De altfel, e o simplă zgîrietură. Pînă ajungem, s-a vindecat.

ADA: Pînă ajungeți, unde?

MIHAI: Pe front. (Pauză.) Trebuie, Ada. Trebuie să-i batem, să-i nimicim. Altfel nu se poate.

ADA (cu ochii în gol): Ce nu se poate altfel?

MIHAI (simplu): Nimic. (Pauză, în care timp ea privește mereu în gol.) Înainte de plecare, am vrut să-ți aduc asta... (Îi întinde sulul, ea îl ia mecanic, vrea să-l desfacă. Speriat, el o oprește.) Nu! Te rog... După ce plec. Te rog, Ada.

ADA (cu o voce care parcă vine de foarte departe): Bine... Mihai. (Pauză. Se aude zvonul coloanelor care pleacă spre front.)

MIHAI: Cred că trebuie să ne spunem ceva...

ADA (dreaptă, cu o mare simplitate): Te iubesc. (Fără nici o umbră de patetism, tragism etc. etc., cu o liniște de parcă ar vorbi de sentimente de mult verificate.) Nu știu nimic des-

pre tine... sau atît de puțin! Și totuși, parcă am fi de mult soț și soție... și am fost doar despărțiți un timp... patru ani... și pe urmă ne-am regăsit și totul e ca înainte... În zilele astea, cînd mă gîndeam la tine, simțeam că știu ce faci, ce gîndești, ce spui... (În timpul acestei replici, Andrei a apărut pe terasă. Rămîne nemîșcat, apoi se dă un pas înapoi, ieșind din scenă.) Poate ți se pare... nu știu cum. (Ridică din umeri și urmează cu disperarea unei maturități timpurii.) Pentru că... eu nu știu de ce e așa... se pare că oamenii trebuie să ascundă ceea ce simt... să se „înțeleagă” doar din priviri... să li se pară că se înțeleg... să nu știe nicidecum dacă s-au înțeles cu adevărat... să se joace... să se ascundă unul de celălalt... (cu un strigăt) să nu știe!

MIHAI (o strînge în brațe, îi ia sulul de hîrtie din mînă, îl desface: MĂ ÎNTORC. AȘTEAPTĂ-MĂ. TE IUBESC.)

ADA (după o scurtă tăcere, dă din cap): Nu, Mihai. Eu nu te pot aștepta. De aceea am avut puterea să-ți spun tot. Numai de aceea. (Exact cu tonul lui.) Trebuie, Mihai. Nu se poate altfel. (Înainte ca Mihai să poată spune ceva, Andrei coboară de pe terasă, încet, cu grijă, ca și cum ar păși în gol.)

(Ada îl aude, se întoarce, apoi, calmă, fără să schimbe vocea.) Andrei, el e Mihai... Ții minte... din seara aceea. (Nici o clipă nu trebuie aici, nici cel mai mic efect de „stînghereală” la nici unul.)

ANDREI (cu un zîmbet palid): Mă bucur că ai scăpat. Iartă-mă, nu-ți pot da mîna... (Ridică din umeri, făcînd un gest cu mîinile bandajate.)

MIHAI (se apropie de el, îi ia mîna în mîinile lui, cu grijă, cu un mare respect): Am auzit... E o crimă atît de josnică... (Cald.) Aș vrea să știți că toți oamenii cinstiți sînt alături de dumneavoastră...

ANDREI (mereu zîmbind, rece): Mulțumesc. Dar, sincer vorbind, crezi că asta o să mă facă să pot cînta, ca înainte, Appassionata? (Ada stă între ei neliniștită, e ca și cum ar asista la un duel. I se pare că știe dinainte toate reacțiile posibile ale lui Andrei și așteaptă răspunsurile lui Mihai, poate cu puțină teamă.)

MIHAI: Din nefericire, nu. Cel puțin deocamdată. Dar poate o să vă ajute să vă regăsiți... să fiți tare... (după

o ezitare, intens și sincer) să puteți trăi.

ANDREI (care, probabil, se aștepta la o banalitate sforăitoare, o clipă, interzis): Bine, dar... (zimbînd) trăiesc. Nici un moment nu mi-au trecut prin cap gînduri funebre.

MIHAI (privindu-l fix): Nu?

ANDREI (rămîne cu surisul înghețat pe buze, ridică din umeri, întîlnește privirea Adei, apoi spune repede, sec): Ba da. (Și din nou zimbînd.) Atunci cînd mi-am dat seama, cu adevărat, cît de ireparabil e totul. Dar... a trecut. Acum e bine din nou. Acum, totul s-a terminat într-adevăr.

MIHAI (cu un oftat de tăietor de lemne): Dacă ți-aș spune că totul începe acum... ai ridica din umeri. E tare greu. E mai greu decît ne închipuim. (Și liniștit, după ce se uită la ceas, se așază pe bancă, privește puțin în jos, apoi ridicîndu-și fața, spre Andrei.) Totul începe acum. Chiar pentru dumneata.

ANDREI (se așază și el): Dă-mi voie să ridic din umeri... așa cum ai prevăzut. (Și brusc, urlînd.) N-am nevoie de consolări, de încurajări, înțelegeri? N-am nevoie! Cînd „mă înconjurați cu mila voastră, înțelegătoare” mi se face scîrbă de mine! Îmi răpiți și iluzia, jalnică de altfel, că sînt un fel de (cu o strîmbătură — la limita care desparte risul de plîns) „erou tragic”! Mă micșorați! (Mereu strigînd.) Vorbe: totul începe! Ce? Viața? Să fim serioși, cel puțin! Să avem demnitatea lucidității! O să trăiesc, e în regulă! O să spun tuturor: ehei, habar n-aveți cine am fost eu, dar războiul!... M-a mutilat un neamț dement, care probabil o să se însoare, o să aibă copii și o să asculte duminica la biserică muzică de Bach... exclamînd în sinea lui: „Ach! Wunderbar!” Iar lumea o să zică: Val, ce nenorocire... iar în sinea lor: domnule, ăsta o ține una și bună... (Sec, rece, dur.) Nu vreau. Refuz.

MIHAI (mereu foarte calm, apropiat): Și atunci?

ANDREI (privind în gol): Știi dumneata cine am fost eu?... Acum pot vorbi despre asta pentru că nu mai sînt... și n-am să mai fiu. Eu am avut lumea mea... în care totul era curat... și-n care viața era ceea ce este ea într-adevăr, la limita ei ultimă: o sete, o căutare veșnică, niciodată mulțumită, niciodată obtuză și grohăitoare, niciodată năclăită... În

care neliniștea nu era frica aceasta de animal... care te face să asuzi și să te doară burta... Ci un tremur... așteptarea prelungită a unei minuni pe care o simți veșnic lingă tine... și mîna ta n-o atinge niciodată. (Sec.) Dă-mi o țigară!

MIHAI (scoate pachetul, ia o țigară, i-o pune între buze și i-o aprinde. Totul trebuie făcut cu cel mai mare firesc posibil).

ANDREI (trage un fum, apoi o scuipă): A fost deajuns o clipă, un om care a găsit un clește, și totul s-a terminat. Și ceea ce e mai înfrîntor e că nu s-a schimbat nimic. Nici în mine, măcar. Dorm, mănînc, fac gesturile vieții, eterne, simple și scîrboase, într-o lume care a devenit cu ceva mai săracă. (Bătîndu-l pe Mihai exact pe umărul rănît, în tactul cuvintelor.) Patru ani m-am închis în pivnița aceea și în mine însumi. Patru ani de muncă pînă la prăbușire, pînă aproape de anularea vieții... patru ani m-am pregătit.

MIHAI (cu o intensitate insuportabilă): Pentru cine?

(Ada a ascultat disputa aceasta, aproape cu groază, ca și cum Mihai ar fi ultima salvare. În clipa cînd răsună acest „Pentru cine?”, încet, pe virful picioarelor, se depărtează și intră în casă. Nici unul n-o bagă în seamă. Ar fi poate de dorit ca în clipa cînd Andrei se dezlănțuie, toate zgomotele străzii să înceteze, să domnească o liniște înghețată.)

ANDREI (după o pauză, cu mirare): Pentru mine. (Văzînd că Mihai îl privește cu un fel de nemulțumire, repede, apăsător, puțin sfidător.) Pentru mine! (Apoi, „înțelegînd“.) A, da, înțeleg, dumneata condamni asta...

MIHAI (după o pauză, în care a fost nehotărît): Eu? (și-i privește mîinile bandajate, atît de fix, încît — ca și cum privirea lui ar fi materializată — Andrei le ascunde.)

ANDREI (iritat): Nu te înțeleg. Ce vrei? Îmi vorbești ca și cum eu aș fi vinovat... De ce? Doar... am dezertat, n-am vrut ca numele meu, ca ființa mea să poată fi legată de război, de această monstruoasă pe care o condamni... Am refuzat războiul. De ce mă acuzi? L-am refuzat.

MIHAI (încet, calm): Nu se poate. Fiecare om l-a dus, într-un fel sau într-altul. Dumneata l-ai ocolit doar, un timp. Și acum ești un soldat rănit în ultima zi de război. Un soldat,

- fie că vrei sau nu. Din păcate, nu vrei... Nu vrei, dar strigi: nu pot! Nu pot!
- ANDREI (*ostil*): Soldat, luptă, război! Când vom uita oare cuvintele astea? Soldat, luptător... pentru asta trebuie să te fi născut într-un anume fel... să...
- MIHAI (*surizînd, aproape indulgent*): Crezi?
- ANDREI (*scos din fire*): Vorbe! Nu sînt vinovat cu nimic... Sînt... (*cu scîrbă*) sînt o „biată victimă”!
- MIHAI (*se uită la „ceas”*): Prea multă vreme n-am... și nici mie nu-mi plac vorbele... Și mi-e greu să vorbesc cu dumneata: n-aș vrea să te rănesc și eu... „Vinovat, nevinovat”, ce-s cuvintele astea? Dacă vrei s-o luăm așa, nici bestia aia, âla care te-a torturat nu-i vinovat... Așa a fost crescut, crede că omorînd, violînd, chinuînd „apără Patria germană”... (*Dur.*) Nu! Nu se poate judeca așa, n-ai dreptul! Nici suferința dumitale nu-ți dă dreptul să judeci așa... suferința dumitale te obligă... (*Cu sarcasm.*) „Vinovat, nevinovat”... Cei care minjesc numele de om trebuie stîrpiți! Asta e, nu se poate altfel.
- ANDREI (*amuzat*): O spui, totuși, ca și cum m-ai acuza.
- MIHAI: Nu te acuz. N-am acest drept. Dumneata ai patru ani de izolare, eu am patru ani de pușcărie... (*Rîzînd.*) Într-un fel deci, sîntem chît. (*Brusc.*) Nu-i adevărat. Nu sîntem chît. În acești patru ani, împreună cu tovarășii mei, am așteptat ziua de azi... și ne-am bătut pentru ea, acolo!
- ANDREI (*rîzînd, strîmb*): Cu cine, pentru numele lui Dumnezeu?
- MIHAI (*liniștit*): Cu toate: cu gardienii, cu foamea, cu dorul îngrozitor de-a fugi pe un cîmp în soare, cu carnea care dorea mînglierea unei femei, cu ignoranța noastră, cu timpul care nu mai trecea. Spune-mi: cu cine te-ai bătut în închisoarea dumitale?
- ANDREI (*încet*): Cu mine... (*Pauză.*) Înțeleg, ai vrea să-ți spun: am așteptat clipa cînd voi ieși... cînd o să cînt... cînd o să fiu un fel de apostol al frumuseții... cînd o să mă pot dărui.
- MIHAI (*calm, privindu-l în ochi*): Da. Asta aș fi vrut să-mi spui...
- ANDREI (*ușor descumpănit*): Și cu ce-ar fi fost lucrurile altfel?
- MIHAI: Odată cu pianistul desăvîrșit s-ar fi format atunci și un om egal cu artistul. Vezi, Andrei, cînd posibilitatea de-a cînta a dispărut — cel puțin pentru un timp — au rămas doar frica... slăbiciunea, neîncrederea în tot. Și cu timpul... (*ezită*) iartă-mă, dar am atît de puțină vreme, încît nu pot să-mi caut cuvintele... un fel de răutate, ca a unui bătrîn egoist care ar vrea ca toată lumea să dispară odată cu el... Singurătate, nepăsare... (*Brusc, scuipă.*) Pfui! Și mai grav: măcinarea, autodistrugerea... (*Cald.*) Andrei! Nu continua „opera” celor care ți-au zdrobit degetele! (*În clipa aceasta se aude din nou tumultul trupelor trecînd spre front.*)
- ANDREI (*e tulburat. Ezitînd*): Iartă-mă, te rog... dumneata ce profesie ne ai?
- MIHAI (*cu o extremă simplitate*): Sînt membru al Partidului Comunist... (*Zîmbînd.*) Deocamdată, în uniformă militară, nu prea strălucit croită...
- ANDREI: Ai foarte multă intuiție...
- MIHAI: Îmi pare rău că te dezamăgesc. N-am. E mult mai simplu. Am discutat despre dumneata, aproape o oră... (*Scuzîndu-se.*) Știi, sînt atît de multe de rezolvat... și știm atît de puține...
- ANDREI (*la capătul răbdării*): Cu cine ai discutat, pentru numele lui Dumnezeu?
- MIHAI (*zîmbînd*): Cu niște oameni... Or să te caute...
- ANDREI (*ridicîndu-se, enervat*): Mulțumesc, nu e nevoie. La ce bun? Să-mi țină discursuri?
- MIHAI: N-o să-ți țină discursuri, te asigur. (*Rîde.*) Nu se prea pricep și nici n-au timp. Or să te ajute.
- ANDREI (*strigînd*): Cum? Or să mă încurajeze, nu? Poate or să reușească să mă cîștige, să mă facă să mă dezvălui... că eu sînt un idiot... m-am mai dezvăluit și nenorocitului âluia de profesor neamț... Am crezut că e un intelectual, un gînditor, și uite! (*Arată mîinile.*)
- MIHAI (*furios*): Va să zică, asta era... Sincer față de un fascist! Superb! Zidul l-ai deschis în fața fascistului și-l închizi în fața oamenilor care... „cu ce-or să te ajute?” Să înveți să lupți, să ai putere să lupți împotriva degetelor dumitale sfărîmate, în primul rînd! Să ieși din închisoarea neputinței! Să știi că ești așteptat de oameni! Să știi asta în fiecare zi, în fiecare clipă a lungilor ani care vor urma! (*Crește zgomotul trupelor.*)

ANDREI (*descumpănit*): Dă-mi voie să te întreb ceva. Mai înainte... (*stingherit*) iartă-mă, am auzit că mergi voluntar pe front... Ești un om rațional, surprinzător de rațional. Nu ți se pare că ar fi absurd, tot atât de absurd (*își arată mâinile*) ca un glonț, o bucată idioată de plumb, să încheie totul, definitiv?

MIHAI (*zimbînd*): Știi, o să mă feresc al dracului. O să am o grijă de mine... ca și cum aș fi de cristal. Pe cuvîntul meu de onoare.

ANDREI: Și dacă o să-i bateți pe fasciști, o să stîrpiți Knappii.. crezi că oamenii ceilalți or să devină mai buni, mai nobili... Crezi că lichidarea fascismului o să-i facă pe ceilalți să prețuiască muzica, de pildă?

MIHAI (*simplu*): Or să știe că sînt oameni. Trebuie. Nu se poate altfel.

ANDREI (*sacadat, ca și cum nu și-ar găsi firul*): Și cînd or să știe asta... abia atunci or să-și dea seama că sînt singuri... că suferința unuia e numai a lui, ca și puținele bucurii, ca și moartea...

MIHAI (*singura lui izbucnire; cu o patimă, cu o furie care-l transfigurează*): Nu-i adevărat! Nu-i adevărat! Nu mai gîndi la fel cu cei care ți-au zdrobit degetele! Suferința dumitale e și a mea! Mă dor degetele astea sănătoase din pricina ei! Mă simt umilit că așa ceva s-a putut întimpla! Aș vrea să pot sta lîngă dumneata, să nu te las să te otrăvești singur. Vrei să știi de ce plec pe front? N-aș putea trăi... n-aș mai putea strînge în brațe o femeie... știind că *puteam și n-am fost acolo* unde tot ceea ce e omenesc în mine îmi cere să fiu! Tot pentru așa ceva a fost executat tatăl meu, un mecanic de locomotivă care n-a prea avut vreme să asculte Beethoven... dar care știa că frumosul există în oameni și că trebuie nimiciți aceia care-l înăbușă! Pentru asta mă duc pe front și pentru asta am să mă bat pînă cînd mă voi putea mișca!

ANDREI (*ezitînd, aproape rușinat de ceea ce spune*): Și... dacă... n-ai să te întorci?

MIHAI (*după o pauză, zimbînd, aproape cu milă pentru Andrei*): E tare, tare greu să murim toți...

(*În clipa aceea, de după gard, o voce răgușită de soldat.*)

VOCEA: Dom'sublocotenent! Dom'sublocotenent! S-a dat ordinul de înco-

lonareeee! Într-o oră trebuie să fim în treecen! Dom'sublocotenent!

MIHAI (*sare în picioare, abia acum observă că Ada nu mai e aici. Se crispează*).

ANDREI (*foarte încet, abia se aude, e mai mult un suflu*): Am... să-i spun eu...

MIHAI (*mai rămîne o clipă așa, nemîșcat, apoi un suris larg, mut, îi luminează fața; pare o expresie a vitalității. Se repede la gard, îl sare. Foarte tare se aude zgomotul trupei lor pe șosea. Din casă apare extrem de așezat Profesorul. Ținuta solemnă i s-a deranjat. Ține în mînă o hîrtie.*)

PROFESORUL (*care venea foarte vesel, în clipa cînd îl vede pe Andrei, pare că se încordează. Tot timpul trebuie să pară că nu știe ce să facă, ce să spună, cum să se miște; simte el însuși că e în falset și voină să corecteze, agravează*): Credeam că te odihnești, dragul meu. (*Dă să ascundă hîrtia.*)

ANDREI (*apropiîndu-se, spune atît de cald, încît Profesorul îl privește uluit*): Ei, ce ai acolo? Ce bucată clasică ai descoperit pentru corul dumitale?

PROFESORUL (*stingherit*): Știi... e o bucată care... Te interesează sincer? (*Umilit.*) Nu e nevoie să fii politicos cu mine...

ANDREI: Pasiunea mea pentru muzică a rămas aceeași...

PROFESORUL (*și mai încurcat*): Acuma... obiectiv vorbind, nu e vorba strict de muzică... (*Brusc, hotărîndu-se să ia taurul de coarne.*) Eu am trecut astăzi... pe la comuniști! (*Îl se pare că acum ar fi normală o mare mirare, poate și puțină revoltă, de aceea continuă repede.*) Trebuie să-ți spun că aici nu e nici o inconsecvență... Eu totdeauna am fost... cam comunist... Din instinct. Libertate, egalitate, fraternitate... (*A mai găsit un argument.*) Le-am expus ideea mea. (*Mirîndu-se singur.*) Au fost de-a dreptul încîntați. Dar vezi... aici intervine caracterul... neartistice... (*Cu greu se hotărăște să pronunțe cuvîntul.*) Politic. M-au rugat să învăț oamenii să cînte pe patru voci... o bucată... (*prefăcut*) uite că i-am uitat titlul... Muzica e de Degueyter... cuvintele de Pottier... Fac o manifestație, înțelegi... N-am găsit niciunde partitura, așa că mi-a cîntat-o cineva... (*Fredonează începutul „Internationalei”.*) E solemnă... Am transcris-o... Andrei, dacă ai vrea să te

uiți, știi, pe mai multe voci, orchestrație...
 ANDREI (foarte sincer): Spune-mi, nu crezi că ești puțin ridicol cu toate astea?
 PROFESORUL (îl privește lung și spune cu gravitate): Nu, din moment ce nimeni nu rîde de mine...
 ANDREI (stînjedit, umil): Numai eu...
 PROFESORUL (așteaptă poate un răspuns, dar văzînd că Andrei tace, pornește spre ieșire; se oprește; se întoarce): Vrei s-o transcrii?
 ANDREI (foarte blînd): Cu ce?

(Profesorul, ca și cum ar fi fost lovit în piept, iese în goană. De pe terasă apare Ada.)

ANDREI (se întoarce; pe fața lui e înțipărită o mare hotărîre și o mare tristețe. Încet, Adei): A trebuit să plece.
 ADA (tot timpul scenei, de o mare simplitate, aproape despersonalizată, fără un gest, vorbind cu aceeași intonație): Știu. L-am văzut.
 (Încet, cu pași mărunți se apropie.)
 ANDREI: E un om care știe ce vrea.
 ADA: Toți știm ce vrem, Andrei, într-un fel sau într-altul.
 ANDREI: Ada! Tu ai îmbătrînit!
 (Ochii ei alunecă spre mîinile lui; Andrei se prefăce că nu observă.)
 Și ce-i cu rochia asta? Parcă ești o văduvă!
 ADA (venind foarte aproape de el, privindu-l în ochi): Andrei, tot ce ți-am spus înainte, rămîne așa, să știi.
 ANDREI (cu o imensă disperare): Da, Ada... (Încet, ca și cum buzele lui ar pipăi cuvintele.) Dragă Ada... (Pauză.) Eu nu te-am sărutat niciodată...
 ADA (stîns): Ai încercat s-o faci?
 ANDREI (își apropie fața de a ei; buzele lor par că se vor întîlni; fața ei e albă ca varul; deodată el o îmbrățișează numai, în așa fel, încît obrazul lui rămîne spre scenă: pare o mască.)
 ADA (înăbușit): O doream... Am așteptat de atîtea ori să se întîmple...
 ANDREI: Ar fi trebuit, Ada. (Sînt lîngă bancă. Se despart. Ada se așază sfîrșită, ca și cum, dacă ar mai fi stat o singură clipă în picioare, s-ar fi prăbușit.) Ada... cu timpul se pare că totul va fi ca înainte... Faimosul concert va avea loc cu o oarecare întîrziere... Îmi pare rău doar că trebuie să aștepti atîta timp rochiile acelea fantastice... Parcă era vorba și de diamante, nu?

ADA (cu o mare tristețe): Cît pumnul.
 ANDREI (încet, întinzîndu-se pe bancă, își pune capul în poala ei. Ea rămîne cu privirea în gol): Cîțiva ani doar... Cîțiva... (De aici încolo va vorbi ca un om cu febră ridicată.) Dar acum e altceva... Acum putem umbla... ne putem bucura de soare, de apă, de nori, de zăpadă... O să mergem la mare... Tu știi să înoți?

ADA: Da, Andrei.

ANDREI: Eu, deloc. Dacă nu mă înveți, riști să mă pierzi... O să ne căsătorim...

ADA: Cînd vrei tu, Andrei.

ANDREI (la fel de febril): N-o să ne fie prea ușor, să știi... Va trebui să dau lecții, să intru profesor... E nevoie să facem economii... să pot merge în străinătate la un specialist... Am să încerc să compun, deși prea mare încredere n-am că ar putea să iasă ceva din asta... Și tu va trebui să-ți rezolvi școala... Să te înscrii la Universitate... O să ne mutăm la București... Nu știu unde o să găsim locuință... Eu nu strălucesc prin calități practice.

ADA: O să ne descurcăm...

ANDREI: Știi, nici cu îmbrăcămîntea nu stăm prea strălucit, pînă acum n-am avut nevoie, și un profesor... fie el și de muzică, trebuie să arate decent...

ADA: O să vedem noi, Andrei.

ANDREI (cu o săritură aproape nefirească, e în picioare. Urlă): Nu! (Cu mîinile boante o ridică de pe bancă, o împinge.) Du-te, Ada! Trenul lui pleacă în curînd! E în gară! Du-te, Ada... trebuie să te duci... (Îi pune mîna pe buze, n-o lasă să scoată o vorbă) cu el, peste tot! Acum, la început, cînd e greu. E singurul lucru pe care ți-l cer, pe care te implor, singurul fel în care mă poți ajuta, Ada. Du-te... încearcă să te înscrii la Crucea Roșie... oriunde. Dar să fii acolo. Nu vorbi, nu spune un cuvînt, nu-ți dau voie. O singură dată, măcar acum, ai încredere în mine! Ascultă... poate n-o să poți pleca cu el, acum, pe front, nu știu... nu mă pricep... Dar dacă te duci acum în gară, dacă-l vezi, dacă-i spui, dacă-i faci semn... viața voastră o să fie așa cum o meritați... cînd se va întoarce, sau cînd vă veți întoarce... Chiar dacă nu poți pleca cu el, dacă o să fii în gară, e ca și cum ați rămîne împreună peste tot. Ada, te rog, dă-mi această singură dovadă de încredere... ca să pot și eu... ca să pot...

ca să nu ne stricăm amândoi viața, fără puțință de întoarcere... Ada, nu vorbi, nu vorbi. Acum fiecare cuvânt e gol, e fără sens... (Îi sărută amândouă mâinile.) Du-te... (și numai cu buzele, fără glas) iubita mea... (Și cu sila o conduce pînă la marginea scenei.)

(Andrei rămîne nemișcat, cu privirea ațintită spre locul pe unde a ieșit ea. Din nou, pînă la intrarea Profesorului, încetează tot tumultul șoselei. Își îndreaptă umerii, ca pentru o lungă și grea bătălie, apoi deodată se prăbușește pe bancă și-și ascunde fața în mîini. Din casă, o voce.)

VOCEA: Hei, dom' profesor, unde ești? Că veniram toată familia! Dom' profesor, n-auzi?

ANDREI (ridicîndu-se, cu vocea stinsă): Se întoarce îndată.

VOCEA: Drept că nu-i încă cinci. E voie să ne așezăm pe scaune?

ANDREI (dă din cap. Apare Profesorul. E și mai dezordonat, plin de praf. Flutură-n mînă o hîrtie. Foarte vesel.)

PROFESORUL: Tot aici ești, dragul meu! E teribil, e fantastic, e nemai-auzit! (Se așază lîngă el, își face vînt cu hîrtia, apoi o desface și citește cu multă exagerare.) „Prin prezenta vi se aduce la cunoștință că conform ordinului 4829 al Ministerului Educației Naționale sînteți destituit de data asta pentru totdeauna, din postul de profesor de dexteritate (muzică) al liceului „M. S. Regina Maria“, unde ați fost reprimat pe data de 24 august 1944, din pricina activității politice incompatibile cu sfînta misiune de dascăl al generațiunilor tinere. 28 august 1944, ss. directoare...” SS e foarte bine! „Aspasia Niculescu-Vrînceanu“, ceea ce, trebuie să recunoști, e de-a dreptul de rîs. Bon! Să păstrăm acest document de mare valoare istorică! (Îl pune cu înfinită grijă în buzunarul de la piept; își consultă ceasul.) Cum te simți, copile? N-ar fi mai bine să te duci să te odihnești puțin?

ANDREI: Dacă începi îndată repetițiile, tot n-o să pot. Aici e bine. E o lumină obosită, maternă... Mai bine dă-mi imnul dumitale, să vedem ce se poate face cu el.

PROFESORUL (fericit de acest început de interes, care lui i se pare un început de regenerare morală): Desigur... desigur... Uite-l.

(Un timp scurt, cei doi mormăie împreună, pe două voci, „Internaționala“.)

O VOCE (din casă): Dom' Profesor! Mai stăm mult?

PROFESORUL: Imediat, dragă, imediat! (Lui Andrei.) Aștept corul de la gară. Știi, e o bază. Dar trebuie să mai stea puțin. Pleacă trupele pe front, înțelegi. Așa, va să zică asta e. Basul: pam, pam, param, pam, pam, pam... Mulțumesc. Și acum sînt categoric: la culcare. Cheam-o pe Ada, jucați o partidă de cărți... Și eu sînt liber pe la șapte... Nu vreau să-i sperii de la bun început.

ANDREI: Ada a plecat.

PROFESORUL (adînc indignat): Unde? Cum și-a permis să te lase singur?

ANDREI: Eu am trimis-o.

PROFESORUL (enervat): Unde, dragă? Aveai nevoie de ceva? De ce nu mi-ai spus? Tot am fost în oraș!

ANDREI (după o tăcere, răsflă adînc): A plecat cu tînărul acela... care a fost la noi... atunci, în noaptea cînd...

PROFESORUL (speriat de moarte): Copile, pentru Dumnezeu, ție ție-e rău? (Vrea să-i pună mîna pe frunte.)

ANDREI (se retrage smucit): Nu!

PROFESORUL (începe să realizeze. Surd, prevestind răcnetul): Andrei!

ANDREI (calm, palid): Eu am trimis-o. Am silit-o să plece.

PROFESORUL (căzînd în amețeală): De ce? Nu înțeleg ce vorbești! De ce?

ANDREI: Pentru că e un om. Pentru că Ada îl iubește.

PROFESORUL (izbucînd): Andrei, nenorocitul! (Se dezlănțuie cu o forță înspăimîntătoare, îl ia de piept, îl scutură ca pe o frunză, îl aruncă pe bancă.) Nenorocitul! (Se repede la el cu pumnii ridicați.) Cine ți-a dat dreptul să nenorocеști viețile altora? Cine? Cine, nenorocitul? (Degetele lui rup spătarul băncii.) De ce ai făcut asta? De ce? Îți era frică de ea, de sănătatea ei, de vitalitatea ei! Ai preferat s-o arunci altuia... ca să nu știe... ca să nu afle niciodată cît ești de slab? Să nu-ți cunoască egoismul sălbatic? Să rămîi „martir“? (Cu tonul cel mai înalt.) O, Andrei! Infirmitatea ta nu e aici! (Îi arată mîinile.) Ci aici și aici! (Îl lovește în inimă și în frunte.)

ANDREI (rar, cu o mare, nesfîrșită umilință): Știu, tată...

PROFESORUL (rămîne încrămănit, apoi ca și cum toată puterea s-ar

smulge din el, se prăbușește pe bancă, cu fruntea în palme.)

VOCEA (din casă): Dom' profesooooor!
Noi plecăm acasă

PROFESORUL (se întoarce brusc, cu o zvicnitură, vrea să spună: „Duceți-vă dracului! Dar)

ANDREI: Îndată... (Se apropie de Profesor, și așa cum bătrînul stă aplecat își pune capul pe umărul lui.) Tată... Ada e puternică și sinceră... ea viața... Tu mi-ai spus de atîtea ori, în anii aceștia... că trebuie să vină o lume nouă... sănătoasă... curată... Ada aparține acestei lumi. Las-o să-și găsească locul în ea, acum, la început, firesc... (Încet.) Așa cum ai crescut-o tu... (Foarte încet, imperceptibil, profesorul se îndreaptă. Mișcarea va dura foarte mult.) Las-o să cunoască farmecul acesta tinăr și sălbatic al începutului... Noi doi... știm prea multe... și nu știm nimic în același timp... Poate că... împreună... Poate că vom putea... (Strîgînd.) Tată! Poate că vom putea! Ajută-mă! Învață-mă să trăiesc! Mai încearcă o dată, cu mine, acum cînd e peste puterile mele de greu... Dă-mi tot ce e bun în tine... acum... cînd nici

măcar nu mai știu dacă am avut vreodată talent... Zidurile n-au memorie, tată! Numai oamenii au!

PROFESORUL (își ridică spre el fața scaldată în lacrimi).

O VOCE (din casă, de unde se aud tropăituri): Dom' profesoor! Am venit!

PROFESORUL (se ridică foarte încet și la fel de încet pornește spre terasă).

ANDREI (în clipa cînd bătrînul a pus piciorul pe prima treaptă, cu o nesfîrșită sfială): Cum sînt oamenii aceștia... tată?

PROFESORUL (se întoarce. Rar, solemn): Știi, au foarte multe posibilități. (Andrei pornește și el, încet, spre destinul lui. În clipa aceea, din partea opusă apare Ada; fața ei fericită, luminoasă, iriază puterea pe care dragostea o dă oamenilor curați: puterea aceea nebănuită a femeii de-a duce în spate povara și suferințele celor care au nevoie de ea. Foarte tare se aude zgomotul trupei spre front, apoi, acoperindu-l, împletindu-se cu el, acordurile finale, majestuoase, ale „Passacagliei” de Bach.)

CORTINA

